

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних відносин і права
Кафедра іншомовної освіти і міжкультурної комунікації

ДИПЛОМНА РОБОТА

Магістр

Галузь знань _____ 01 Освіта/Педагогіка _____
Спеціальність 014.02 Середня освіта. Мова та література (англійська).

на тему: **Формування англomовної писемної комунікативної
компетентності учнів 10-х класів за допомогою інтерактивних методів
навчання**

ДРСОА.018009.01.16

Виконала: студентка 2-го курсу _____ Д. С. Гулько
група СОАм-22-1

Керівник канд. пед. наук, доц. _____ О. В. Орловська

До захисту допускаю:

Зав. кафедри іншомовної освіти
і міжкультурної комунікації

д-р пед. наук, проф. _____ Н. М. Бідюк

_____ 2023 р.

Хмельницький 2023

ЗАВДАННЯ

АНОТАЦІЯ

Гулько Д. С. Формування англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-х класів за допомогою інтерактивних методів навчання. – Дипломна робота магістра.

Дипломна робота магістра на здобуття кваліфікації магістра за спеціальністю 014.02 Середня освіта. Мова та література (англійська). – Хмельницький національний університет, факультет міжнародних відносин і права, кафедра іншомовної освіти і міжкультурної комунікації, наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Орловська О. В. – Хмельницький, 2023.

Загальний обсяг роботи становить 100 сторінок із них 79 сторінок основного тексту. Робота містить 4 додатки та 70 джерел посилань.

Ключові слова: писемне мовлення, англомовна фонетична компетентність, рецептивні / (ре)продуктивні фонетичні уміння, автентичні аудіо- / відеоресурси.

Дипломна робота магістра присвячена дослідженню проблеми англомовної писемної комунікативної компетентності з використанням інноваційних методів навчання на уроці англійської мови учнів 10 – х класів.

У роботі визначено психологічні особливості засвоєння англомовного матеріалу учнями в адаптаційний період; схарактеризовано сутність та структуру інноваційних методів навчання, особливості організації процесу навчання писемної компетенції; розроблено систему вправ та завдань для навиків навчання писемному мовленню в учнів 10-го класу на уроках англійської мови з використанням автентичних аудіо та відеоматеріалів популярних освітніх вебсайтів, мобільного додатка Playtime та ігрових методів навчання; експериментально перевірено ефективність розробленої системи вправ на уроках англійської мови та під час самостійної роботи десятикласників.

Підпис автора

Дата подання роботи до захисту

SUMMARY

Gulko D. S. Developing the 10th Grade Student's Written Communicative Competence in English by Means of Interactive Teaching Methods. – Master's thesis.

Thesis for acquiring Master's degree in specialty 014.02 Secondary education. Language and Literature (English). – Khmelnytskyi National University, Faculty of International Relations and Law, Department of Foreign Language Education and Intercultural Communication, scientific supervisor: Doctor of Philosophy (Pedagogics), Assoc. Professor Orlovska O. V. – Khmelnytskyi, 2023.

The paper consists of 100 pages, the main text comprising 79 pages. The work contains 4 appendices and 70 cited sources.

Keywords: competence, development of grammatical competence, English language, 10th grade students, lesson plans, English phonetic competence, receptive / (re)productive phonetic skills, authentic audio / video resources.

The master's thesis is devoted to the study of English-language written communicative competence using innovative teaching methods in the English language lesson of 10th grade students.

The work identifies the psychological features of students' learning of English-language material during the adaptation period; the essence and structure of innovative teaching methods, peculiarities of the organization of the process of teaching written competence are characterized; developed a system of exercises and tasks for teaching writing skills in the 10th-grade students' in English lessons using authentic audio and video materials from popular educational websites, the Playtime mobile application, and game-based learning methods; the effectiveness of the developed system of exercises in English lessons and during the independent work of ten-year students was experimentally verified.

Author's signature

The date of the work submission to defence

ЗМІСТ

Вступ.....	7
1 Науково-теоритичні аспекти формування англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-х класів за допомогою інтерактивних мктодів навчання.....	11
1.1 Сутність англомовної писемної комунікативної компетентності, методи, принципи та цілі її формування	11
1.2 Педагогічні особливості формування англомовної писемної комунікативної компетентності учнів старших класів	25
1.3 Вимоги до формування англомовної писемної комунікативної компетентності учнів старших класів у нормативних документах	35
1.4 Формування англомовної писемної комунікативної компетентності з використанням інтерактивних методів навчання в учнів 10-х класів.....	42
2 Активізація процесу розвитку англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-го класу за допомогою інтерективних методів навчання	53
2.1 Діагностика вихідного рівня розвитку англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-го класу.....	53
2.2 Комплекс вправ для розвитку англомовної писемної комунікативної компетентності мовлення учнів 10-го класу	60
2.3 Експериментальна перевірка ефективності запропонованого комплексу вправ для активізації процесу розвитку англомовної писемної комунікативної компетентності в 10-го класу.....	76
Висновки	81
Перелік джерел посилань	85
Додаток А The role of computer in modern life	92

Додаток Б Uses of computers in everyday life	93
Додаток В Scientific and Technological Progress	96
Додаток Г Характеристика рівнів сформованості англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-го класу у процесі роботи з текстом	98

ВСТУП

Актуальність роботи. У сучасному науковому дискурсі актуальність зазначеної проблематики виявляється в необхідності ефективного вирішення завдань творчого розвитку особистості. Зауважується підвищений інтерес до стимулювання та розкриття творчих здібностей особистості, що робить актуальним завдання формування ключових компетентностей учнів. Відзначається, що дана тематика лежить в основі мети модернізації змісту освіти.

Сучасне суспільство вимагає виховання громадян, обладнаних самостійністю, ініціативністю та відповідальністю, здатних до ефективної взаємодії у вирішенні соціальних, виробничих та економічних завдань. Зазначається, що досягнення цієї мети передбачає розвиток особистісних якостей та творчих здібностей школярів, а також їх здатність до самостійного здобуття нових знань та вирішення проблем.

Основоположні принципи реформування сучасної загальноосвітньої школи узгоджуються із завданням підготовки компетентної особистості, спроможної ухвалювати обґрунтовані рішення у різноманітних сферах. Відзначається, що ключовим завданням є реалізація компетентного підходу в навчальному процесі, що фокусується на створенні передумов для формування та розвитку ключових компетенцій особистості. Результативним видається формування загальної компетентності, що інтегрує в собі сукупність ключових навичок та стає визначальним атрибутом особистості [2, с. 46].

Письмо і писемне мовлення виступають як засіб навчання та відіграють важливу роль на різних етапах навчання. На початковому етапі навчання письма є основним завданням, в цей час відбувається формування навичок каліграфії, що необхідно для формування читання та письма. На середньому етапі відбувається робота над орфографією у зв'язку з накопиченням мовленнєвого матеріалу. На цьому ж етапі розвивається письмо як засіб, що сприяє

формуванню умінь та навичок мовлення. На старшому етапі набуті вміння вдосконалюються разом з аналогічним удосконаленням мовлення.

Обрана проблематика є важливою через поширений виявлений низький рівень розвитку писемного мовлення серед школярів. Це виникає внаслідок нестабільної бази графічних та орфографічних навичок, а також відсутності відповідних умінь у техніці письма. Однією з можливих причин цього явища може бути обмежена кількість вправ для кожного етапу навчання писемного мовлення у підручниках та навчальних посібниках, що використовуються в школах у відповідності до Державного стандарту. Наставникам слід включати додатковий матеріал і завдання, активно досліджувати сучасні досягнення в цій галузі, забезпечуючи всебічний підхід для елімінації цих недоліків у процесі навчання молодших підлітків письмовій мові. Таким чином, важливим напрямком подальших досліджень є розкриття особливостей навчання писемному мовленню школярів [67, с. 32].

З психологічного та психолінгвістичного погляду, проблема писемного мовлення старшокласників привертала увагу визначених науковців, які зосереджували свої дослідження на аспектах вивчення рідної та англійської мов.

У певний період та в певному розумінні дану тему розглядали вітчизняні та іноземні науковці філології та лінгвістики які займалися проблемами навчання рідної та англійської мови. Серед них Т. В. Гапченко, Н. Л. Гриньков, Г. А. Демидко,

А. Г. Литвиненко, С. Литвин, О. Устименко, О. Щербак, F. Hermanns, D. Brown та інші [4, с. 10].

У зв'язку зі зміненими цілями навчання англійської мови виникли нові потреби щодо якості володіння ними, з'явилася низка досліджень, в яких розроблялися методики навчання продуктивного усного мовлення на основі письма, а також писемного мовлення як самостійної комунікативної форми навчання. Однак, незважаючи на обґрунтування ефективності писемного мовлення для розширення усно-мовленнєвих навичок, виявилось, що письмо в

широкому розумінні цього терміну залишалося недостатньо активно використовуваним у реальному процесі навчання.

Об'єкт дослідження – процес формування англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-х класів на уроках англійської мови.

Предмет дослідження – шляхи активізації розвитку англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-х класів за допомогою інтерактивних методів навчання.

Мета роботи – обґрунтувати шляхи активізації розвитку англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-х класів за допомогою інтерактивних методів навчання та провести експериментальну перевірку їх ефективності в ході освітнього процесу.

У сучасних умовах динамічних змін в економічній, політичній, соціальній та культурній сферах життя, навчання іноземних мов стає особливо актуальним. Це обумовлено зростанням міжнародного співробітництва, потребою у модернізації економіки та активізації політичного та міжкультурного діалогу. Важливим аспектом української системи освіти є реалізація компетентнісного підходу, спрямованого на формування учнів ключових компетентностей. Володіння цими компетентностями надає можливість особистості орієнтуватися в сучасному світі, ефективно реагувати на суспільні виклики та успішно взаємодіяти в різних життєвих ситуаціях, зокрема з представниками інших культур, включаючи носіїв іноземних мов.

Наявність поставленої мети дослідження дозволяє визначити його **завдання:**

1. Визначити сутність англомовної писемної комунікативної компетентності, методи, принципи та цілі її формування.
2. Схарактеризувати особливості формування англомовної писемної комунікативної компетентності за допомогою інтерактивних методів навчання.

3. Розробити комплекс вправ для активізації процесу розвитку англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-го класу за допомогою інтерактивних методів навчання.

4. Експериментально перевірити ефективність розробленого комплексу вправ для формування англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-го класу за допомогою інтерактивних методів навчання.

В ході виконання вищезазначених завдань застосовувались наступні **методи дослідження**: систематизація теоретичного матеріалу, дедукція, науковий аналіз, синтез, зіставний метод, наукове спостереження, узагальнення результатів наукових досліджень та конкретизація для формування висновків.

Практичне значення дослідження: отримані в ході дослідження висновки можуть знайти своє практичне використання під час навчання англійської мови на практичних заняттях та у процесі написання завдань, рефератів чи наукових робіт, доповідей, статей а також як методичний матеріал для навчання писемного мовлення старшокласників.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження доповідалися та обговорювалися на Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Розвиток порівняльної професійної педагогіки в умовах глобалізації та інтеграції» (Львів – Хмельницький, 2023). В результаті проведеного дослідження було опубліковано наукову статтю у електронному науковому віснику.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку джерел посилання (70 найменувань, з них 12 іноземними мовами) та 4 додатки. У роботі містяться 11 таблиць та 6 рисунків. Повний обсяг тексту складає 100 сторінок, основний зміст викладено на 79 сторінках.

1 НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ПИСЕМНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 10-Х КЛАСІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

1.1 Сутність англомовної писемної комунікативної компетентності, методи, принципи та цілі її формування

У сучасному етапі розвитку шкільної іноземної освіти визначається впровадженням компетентнісного підходу до навчання. Цей підхід відповідає актуальним вимогам суспільства та потребам випускників закладів загальної середньої освіти, спрямований на формування компетентних особистостей, здатних успішно адаптуватися та функціонувати в умовах швидкозмінного соціального оточення. Це наголошує на необхідності перегляду та дослідження різних аспектів методики навчання іноземних мов, зокрема цілей, змісту та методів їх реалізації в шкільній практиці.

Компетентнісно орієнтоване навчання виявляється переважно у процесі комунікативної діяльності, де учні не лише отримують конкретні знання, але й виконують систему навчальних дій, спрямованих на оволодіння цими знаннями на практиці. Реалізація цього підходу передбачає активну участь та мотивацію кожного учня у виконанні навчально-комунікативних дій, свідоме розуміння їх функціонального значення в контексті інших дій, що забезпечують здатність взаємодіяти та набувати досвід комунікації як у усній, так і у письмовій формі [2, с. 46].

Компетентнісний підхід у навчанні мови передбачає перенесення акценту від накопичення стандартних знань, вмінь і навичок до формування та розвитку в учнів здатності ефективно діяти та використовувати власний досвід успішних дій у мовленнєвих ситуаціях, як у письмовій, так і в усній формі. Специфіка писемно-комунікативної компетентності визначається трьома основними напрямками: мовною, мовленнєвою та соціокультурною.

Представляємо у вигляді рисунку 1.1 основні ознаки навчання учнів на засадах компетентнісного підходу

Ознаки навчання учнів на засадах компетентнісного підходу

Рисунок 1.1 – Ознаки навчання учнів на засадах компетентнісного підходу

Центральним елементом є мовленнєва змістова лінія, оскільки вона визначає формування навичок використання мови як інструменту комунікації у навчальному процесі [7, с. 123].

У контексті розвитку комунікативної лінгвістики писемне мовлення розглядається як специфічна форма спілкування, що реалізується в конкретних ситуаціях з конкретною метою. Саме тому писемне мовлення пов'язують із продуктивним аспектом мовленнєвої діяльності (письмом), заснованим на графічній системі мови [3, с. 23].

Зважаючи на психолінгвістичні дослідження, мовленнєвий процес розглядається як послідовний перехід від мотивації, що породжує певну думку, до її оформлення у зовнішньому мовленні. Внаслідок цього виникає проблема мотиваційного забезпечення текстотворчої діяльності школярів. Дослідження показують, що недостатня мотивація негативно впливає на якість письмових висловлювань, створюваних учнями [9, с.46].

У ході навчання іноземної мови в учнів формуються найрізноманітніші вміння та навички. До них прийнято відносити мовні вміння, навички вживання лексики, граматики. Все перелічене безперечно входить у зміст іноземної мови, оскільки є основою досягнення практичної мети навчання іноземної мови.

У відомих психологічних та фізіологічних дослідженнях письмо визнається як найбільш складний вид мовленнєвої діяльності, в якому залучені всі мовленнєві аналізатори.

Аналогічно до усного мовлення, письмо є продуктивним засобом мовленнєвої комунікації. Писемне мовлення, що ґрунтується на використанні мовних знаків для формування та вираження думок, використовує графічні образи, які координуються руховим механізмом пишучої руки. Мовленнєві образи слів вбудовуються в систему мовленнєвого механізму, а не в руховий механізм руки, що пише [13, с. 56].

Це означає, що орфографічні структури слів виявляють своє закріплення в процесах мовленнєвого аналізу та використовуються нею для подальшого вираження думок у письмовій формі. Важливо враховувати, що цей аспект стосується не тільки фізичного акту написання, але й взаємодії із мовленнєвими механізмами, які визначають правильне використання мовних знаків у писемній формі вираження.

Письмо у широкому сенсі, або писемне мовлення, визначається як специфічний, активний та продуктивний вид мовленнєвої діяльності, який вимагає вміння кодувати інформацію, враховуючи графічний канал зв'язку. Це засіб формування та вираження думок у письмовій формі.

Підкреслюючи особливе значення писемного мовлення, професор

В. Т. Білик аргументовано вказує, що «писемна мова досягає всіх характеристик, що є властивими усному та логічному мовленню, досягаючи їх логічного завершення. Це, в частині, є найбільш продуктивним видом мови: при виборі мовних засобів ми не лише пристосовуємо їх до комунікативних завдань, але також свідомо оцінюємо їх придатність, іноді відмовляючись від висловлювання, що вже було повністю чи частково здійснене» [5, с. 57].

З психологічного та психолінгвістичного погляду проблема писемного мовлення розглядалась численними відомими дослідниками, що досліджували аспекти вивчення рідної та іноземної мов, серед них Б. В. Бабенко, В. Т. Білик, Л. С. Василенко, І. О. Забужко, В. І. Зубко, О. Р. Лазаревський, К. О. Литвинюк, Т. В. Рудик, І. О. Синиця та інші.

Розвиток іншомовного письма спрямований на формування іншомовної комунікативної компетенції (мовленнєвої, соціокультурної, компенсаторної, навчально-пізнавальної):

1. мовленнєва компетенція – це вдосконалення комунікативних умінь планувати свою мовну поведінку; спрямована на навчання написання різноманітних типів текстів у навчальних комунікативних ситуаціях, які передбачають рішення предметно-пізнавальних завдань;

2. соціокультурна компетенція – вдосконалення умінь будувати свою поведінку відповідно до норм країн мови, що вивчається, формування умінь виділяти загальне та специфічне у культурі рідної країни та країни мови, що вивчається; виховання толерантного відносини та поваги до своєї та чужої культури;

3. компенсаторна компетенція – подальший розвиток умінь виходити зі становища за умов дефіциту мовних коштів при отриманні та передачі іншомовної інформації; розуміння процесу написання мовного твору та подолання невдач у комунікації;

4. навчально-пізнавальна компетенція – розвиток загальних та спеціальних навчальних умінь, що дозволяють удосконалювати навчальну

діяльність з оволодіння іноземною мовою, задовольняти її допомогою пізнавальні інтереси в інших сферах людського знання.

Головні компетентності англійської мови представляємо у вигляді рисунку (рисунок 1.2)

Рисунок 1.2 – Компетентності англійської мови.

Подальші кроки з навчання писемного мовлення наявні в роботах К. А. Горпенко. Запропонований вид діяльності полягав у письмовому викладі тексту підручника без його лінгвістичної трансформації. Це хоч і закріплювало знання тексту, але не сприяло розвитку вміння писемного викладу власних думок [1, с. 15].

Перспективою у глибокому вивченні писемного мовлення є його когнітивний аспект, що розглядається як складова суспільного феномену. Протягом останніх десятиліть вчені активно досліджують продукцію письма, зосереджуючись на різноманітних текстах та різних формах реалізації писемності. Це обґрунтування виникло в 70-х роках ХХ століття та є тісно пов'язаним із соціальними та освітніми викликами, зокрема зниженням рівня писемних навичок. Термін «криза письма» виник у зв'язку з цим, підкреслюючи

необхідність у глибокому вивченні писемного мовлення в рамках мовної політики та в контексті когнітивного дослідження письма [8, с. 57].

Сучасні тенденції у вивченні писемного мовлення включають теоретичні аспекти через аналіз комунікативних моделей, креативності, риторики та різних типів текстів. Психолінгвістичні дослідження вказують на відмінності у внутрішніх процесах усного та писемного мовлення, а також розкривають різні локалізації цих процесів у головному мозку. «Епоха відродження» писемного мовлення розпочалась в середині 80-х років ХХ століття, підштовхнута змінами в суспільстві та розвитком технологій. Впровадження комп'ютерів, телефаксів та електронної пошти значно вплинуло на актуальність та значення писемного висловлення [8, с. 34].

Писемне мовлення розпочинається з внутрішнього мовлення, де готується програма висловлювання, проводиться відбір лексичних одиниць, граматичне оформлення речень та їх логічне поєднання. Ці етапи вимагають автоматизованого опрацювання звуко-графічних асоціацій. У порівнянні з усним мовленням, писемне вважається більш складним через більшу кількість операцій [10].

Ключові компоненти писемного мовлення представляємо у вигляді рисунку 1.3

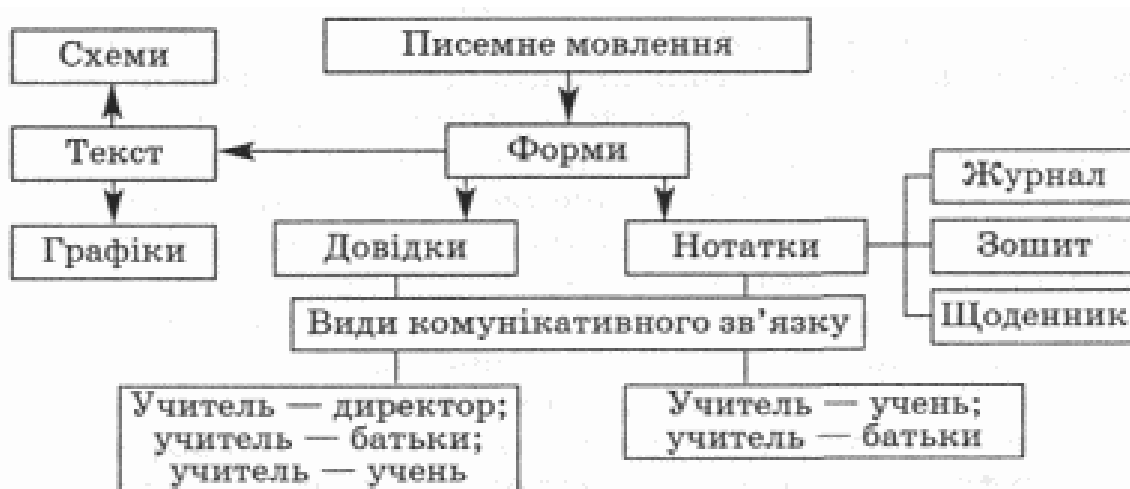

Рисунок 1.3 – Писемне мовлення

У вивченні англомовної писемної комунікативної компетенції основний акцент робиться на ключових психолінгвістичних аспектах, таких як мотивація, увага, уява, пам'ять і мислення. Ці поняття використовуються для аналізу трьох фаз мовленнєвої діяльності: спонукально-мотиваційної, орієнтовно-дослідницької та виконавчої.

Представляємо у вигляді рисунку 1.4 – складові комунікативної компетентності

Рисунок 1.4 – Складові комунікативної компетентності

Метою навчання письма є формування англомовної письмової комунікативної компетентності, що включає володіння графічними знаками, вміння грамотно структурувати зміст і форму письмового мовлення відповідно до стилістичних вимог. Також, ця компетентність передбачає розвиток графічних автоматизмів, мовленнєвих навичок і вмінь, аутентичного розуміння предметного світу, розширення кругозору, оволодіння культурою та інтелектуальною готовності до творчого написання [45, с.87].

Оскільки писемне мовлення визначається свободою творчості та можливістю вираження нестандартних думок, ідей та почуттів, воно спрямоване на самовираження автора. Основною метою письмового твору є відображення власного сприйняття світу, унікальності мислення та суб'єктивних відчуттів. Під

час написання зв'язного письмового тексту залучаються всі види відчуттів, активізуються різні аналізатори (акустичний, мовленнєво-руховий, зоровий, руко-руховий) [3].

Розвиток писемного мовлення передбачає вміння виражати власні думки, враження та спостереження щодо оточуючої дійсності. Цей процес реалізується через наступні напрями:

1. складання докладних та вибіркових переказів прочитаних або вислуханих текстів;
2. створення власних письмових висловлювань (розповідей, описів, роздумів) на актуальні теми;
3. формування висловлювань із прямою комунікацією англійською мовою писемної комунікативної компетентності з певною метою (лист, оголошення, привітання, запрошення, інструкцію тощо).

Сам процес написання включає участь мовно-артикуляційного, слухового, рухового та зорового аналізаторів, які постійно взаємодіють під час цього процесу. Ослаблення одного з аналізаторів може впливати на всю ланку, а письмо вимагає вольового і фізичного напруження [7].

Навички складання речень зі слів та конструювання текстів ґрунтуються на вмінні письма, вибору лексичних одиниць та граматичних структур, і результатом письмового висловлення є письмовий текст.

Т. Хедж класифікує типи та види тексту так:

1. Навчальне письмо (відгуки, тези, дослідження, звіти, перекази,);
2. Професійне письмо (ділові листи, звіти, публічні повідомлення, контракти);
3. Соціальне письмо (листи, запрошення, повідомлення та примітки,);
4. Особисте письмо (рецепти, покупки, щоденники, журнали, адреси, списки);
5. Творче письмо (історії, вірші, пісні) [16].

Навчання письма включає три компоненти: лінгвістичний, методичний і психологічний. Лінгвістичний компонент охоплює орфографію і систему правил

використання письмових знаків. Графічне написання фіксує думку та допомагає усвідомити написане, сприяючи кращому запам'ятовуванню матеріалу [57, с. 123].

Методичний компонент передбачає володіння раціональними прийомами засвоєння графіки та орфографії, а також навичками запису, анотування та реферування, що інтенсифікує ефективне навчання. Психологічний компонент формує графічні та орфографічні навички, а також вміння користуватися ними при виконанні письмових завдань.

На сьогодні спостерігається зміна у визначенні значення та ролі навчання письма. Цей процес стає все більш важливим, оскільки письмо є продуктивним видом діяльності, спрямованим на запис мовлення з метою його передачі іншим. Результатом цієї діяльності є текст.

Важливим аспектом навчання письма є визначення його мети: передавати ідеї через зміст повідомлення або через його форму. З іншого боку, автор тексту повинен обережно балансувати між змістом і формою, враховуючи охайність, почерк, правопис, пунктуацію, граматичні форми та лексичний вибір.

Повільний та рефлексивний характер письмового процесу дозволяє автору приділити увагу формальним аспектам, зокрема на етапі визначення вимог та оцінювання. Однак виникає виклик у пошуку і підтриманні розумного балансу між змістом та формою.

Як мовленнєва діяльність, письмо ґрунтується на навичках писати, що включає каліграфію, орфографію, композицію тексту, а також знання лексики та граматики.

Отже, комунікативне письмо – це виразовий вид мовленнєвої діяльності, що виражається у мовленнєвому спрямуванні, яке фіксується у письмовій формі. Метою навчання комунікативного письма є розвиток навичок створення різноманітних типів та жанрів письмових повідомлень.

Процес формування компетентності у техніці письма іноземною мовою ускладнюється за рахунок трьох груп факторів: індивідуальних особливостей

учнів, особливостей іноземної мови та умов навчання, які включають вчителя, технології навчання і навчальні матеріали.

Письмо, як вид мовленнєвої діяльності, значно покращує запам'ятовування матеріалу, незалежно від того, чи йдеться про лексичний чи граматичний матеріал, та сприяє підтримці та вдосконаленню рівня говоріння та читання. Написаний текст краще запам'ятовується, що дозволяє уникати повторень. Процес письмового мовлення складається з етапів кодування та декодування у графіці, а його зв'язок із усним мовленням та читанням відзначається наявністю усного випередження.

Дослідники, такі як В. О. Гоцуляк та Д. С. Петренко, вказують, що навчання лексики та граматики, фіксація письмового матеріалу надає учням можливість самостійно заучувати, повторювати та закріплювати матеріал, виконувати вправи, що впливають на розвиток вмінь користуватися мовним матеріалом, а також створювати асоціації, які полегшують запам'ятовування лексичних одиниць та структурних зразків.

Навчання письма тісно пов'язане з усіма аспектами мовленнєвої діяльності. Письмове мовлення не лише поліпшує мовні та фактичні знання, але й є ефективним інструментом для розвитку когнітивних навичок.

У 10-11 класах також важлива систематизація граматичного матеріалу, який вивчався протягом 5–11 класів. Учні старших класів володіють більш високим рівнем комунікативного розвитку, виявляючи навички аналізу, логічного мислення та послідовності висловлювання, що важливо враховувати у процесі навчання англійської мови.

У навчанні писемного мовлення виділяють три етапи [4, с. 50]:

- оволодіння графікою, орфографією із застосуванням матеріалу, обробленого раніше усно;
- засвоєння структурних моделей речень, властивих усній та письмовій формах спілкування, комбінування їх у мовленні;
- оволодіння письмовою мовою як засобом спілкування.

Організація навчального процесу з навчання старшокласників іншомовного письмового мовлення регламентується принципами комунікативності, мовної спрямованості, ситуативності, особистісної індивідуалізації, новизни, послідовності, рольової організації, поліфункціональності.

На старшому етапі учні продовжують розвивати наступні вміння:

1. робити виписки, нотатки під час читання або прослуховування тексту;
2. складати план, тези усного чи письмового повідомлення, у тому числі на основі виписок із тексту;
3. заповнювати анкети, бланки, повідомляючи про себе інформацію у формі, прийнятій у країнах, що розмовляють англійською мовою (автобіографії, резюме);
4. писати есе на відому тему, дотримуючись заданого обсягу;
5. писати неформальний (особистий) та формальний лист.

При цьому розвиваються такі вміння:

- фіксувати необхідну інформацію з метою її подальшого використання;
- повідомляти/розпитувати в особистому листі про новини, що цікавлять, проблем, описувати свої плани на майбутнє;
- повідомляти/розповідати про окремі факти, події, висловлюючи свої судження;
- уточнювати деталі, що цікавлять, в процесі написання формального листи;
- висловлювати свою думку щодо того чи іншого питання та оформлювати його письмово.

Принцип комунікативності під час навчання іншомовної писемної мови означає розгляд комунікативної спрямованості як основи серії вправ [25, с. 57]. Це дозволяє говорити про такі вправи як інтерпретація сприйнятого матеріалу, створення текстів за аналогією, розширення запропонованої структури. Основне

завдання цих вправ – розвиток уміння логічного викладу думок, вдосконалення умінь творчої писемної мови.

Принцип комунікативної спрямованості в навчанні іноземної мови передбачає організацію, цілеспрямованість та ефективне втілення навчально-виховного процесу з метою володіння учнями необхідним мінімумом умінь та навичок для використання іноземної мови в комунікації відповідно до тематики програми мовної спрямованості [19, с. 47].

Взаємодія перелічених принципів забезпечує наближення процесу навчання іншомовної писемної мови до її реального функціонування в комунікативній діяльності, що є умовою ефективного формування та розвитку навичок та умінь іншомовного письма як виду мовної діяльності.

Дійсно, поєднання традиційних методів та інформаційних технологій може значно полегшити процес вивчення англійської мови та зробити його більш цікавим та ефективним для учнів. Використання комп'ютерів та Інтернет-ресурсів може забезпечити нові можливості для інтерактивного та індивідуалізованого навчання. Ось деякі способи поєднання традиційних та інноваційних методів:

1. Електронні навчальні платформи. Використання платформ, таких як Google Classroom чи Moodle, дозволяє вчителю створювати інтерактивні уроки, завдання та тести, а також взаємодіяти з учнями поза класом.

2. Відеоуроки. Використання коротких відеороликів для вивчення нового матеріалу чи для демонстрації мовленнєвих навичок сприяє візуальному розумінню та розвитку аудіювання.

3. Інтерактивні вправи та ігри. Використання онлайн-ігор та вправ допомагає зробити уроки більш захоплюючими та забезпечити ефективне вивчення мови.

4. Використання мультимедійних презентацій. Створення презентацій із зображеннями, аудіо та відеоматеріалами допомагає візуалізувати інформацію та стимулює активну увагу учнів.

5. Віртуальні екскурсії. За допомогою віртуальних турів чи онлайн-мап можна організувати віртуальні подорожі та вивчення аспектів культури та історії англomовних країн.

6. Форуми та обговорення. Використання електронних форумів для обговорення тем та вирішення завдань сприяє письмовому мовленню та комунікації.

Такий підхід може стимулювати активність та самостійність учнів, сприяти їхньому розвитку та полегшувати процес вивчення англійської мови. Використання інтерактивних технологій та вправ на уроках англійської мови для учнів 10-х класів може бути структуроване на різні етапи. Нижче подано кілька прикладів інтерактивних вправ та етапів, які можуть бути використані: (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Використання різноманітних інтерактивних технологій та вправ учнів 10-х класів

Етапи	Назви
Запрошення уваги (Engagement)	<ul style="list-style-type: none"> • Використання короткого відеоролика або анімації, щоб зацікавити учнів темою уроку. • Запитання для обговорення: "Що ви знаєте про цю тему?" або "Які асоціації ви маєте?"
Активізація попередніх знань (Activation of Prior Knowledge)	<ul style="list-style-type: none"> • Учні можуть використовувати паперові або електронні зошити, щоб записати всі слова, які вони пов'язують з темою. Потім ділитися своїми ідеями.

Продовження таблиці 1.1

Основна частина уроку (Main Part)	<p>Використання інтерактивних вправ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Учні можуть використовувати рольові ігри для ситуацій, пов'язаних із темою (наприклад, у ресторані, в аеропорту тощо). • Запитання для обговорення можуть стосуватися сучасних подій, культурних аспектів або проблем, пов'язаних із темою уроку.
Закріплення та оцінювання (Reinforcement and Assessment)	<ul style="list-style-type: none"> • Використання онлайн-платформ для створення тестів, які включають різні типи завдань: вибіркові питання, співставлення, визначення тощо. • Учні можуть обмінюватися своїми враженнями від уроку, а також самостійно оцінювати свій рівень розуміння та вивчення матеріалу.
Підсумок (Conclusion)	<ul style="list-style-type: none"> • Групове завдання, наприклад, створення колективного проекту, презентації чи короткого фільму на тему уроку.

У сучасному світі Інтернет став необхідною складовою нашого повсякденного життя. Цей інформаційний ресурс є потужним джерелом автентичної інформації, яке вимагає від нас навичок ефективного пошуку необхідної інформації. Сучасні методики використання Інтернет-ресурсів виходять за межі традиційного підходу до викладання іноземних мов. Для вивчення іноземної мови ефективно, потрібно створювати реальні ситуації, які імітують різні життєві обставини, сприяючи активному вивченню та

формуванню адекватної мовної поведінки. Інноваційні технології, зокрема Інтернет, використовуються для виправлення цієї проблеми [23, с. 46].

Нове уявлення про освіту спрямоване на створення мотиваційного середовища для учнів під час вивчення іноземних мов. Основний принцип функціонального підходу в навчанні іноземним мовам набуває великого значення. Цей підхід підкреслює важливість комунікативності як основної функції мови, яка повноцінно виражається як у лінгвістичному, так і в концептуально-тематичному контекстах. Зростаюче значення культурних обмінів, інтеграція в європейський контекст, а також глобалізація розширили можливості контакту з носіями мови.

Отже, вивчення іноземних мов в університеті набуває практичного значення, причому комунікативна функція мови виконує ключову роль у вираженні почуттів, суджень та засвоєнні інформації та знань у будь-якій формі.

Основними лінгвістичними характеристиками писемного мовлення є: розгорнутість, ясність, зв'язковість, аргументованість, повноскладові поширені речення, складніший у порівнянні з усною мовою синтаксис, наявність у реченнях специфічних засобів когезії та слів-зв'язок, що допомагають структурувати письмову мову [34, с. 680].

Таким чином, писемна мова має бути максимально ясною та розгорнутою, щоб добре виконати свою комунікативну функцію. Усне спілкування надає нам різноманітні засоби виразності, такі як жести, міміка та інтонація. Однак у письмовому спілкуванні такі можливості відсутні.

1.2 Педагогічні особливості формування англomовної писемної комунікативної компетентності учнів старших класів

Сьогодні дедалі більше визнання набуває компетентнісна парадигма у сфері освіти. Традиційна освітня система, основу якої становлять знання, вміння та навички, поступається місцем новій, в основі якої – формування ключових компетентностей учнів. Це передбачає здатність до мобільності в засвоєнні

знань, гнучкість у використанні методів та критичне мислення. Це також означає можливість застосовувати знання та навички на вищому рівні, переносячи їх у різні ситуації, і використовувати їх на практиці для зроблення правильних висновків. Забезпечуючи знаннями, школа сприяє становленню соціально зрілої особистості, яка зможе реалізуватися за умов динамічного суспільства.

В даний час проблема викладання іноземної мови у школі є надзвичайно актуальною. Перед учителем поставлено непросте завдання сформувати в учня, певні компетенції, що дозволяють брати участь у міжкультурній комунікації. Для цього необхідно розвивати, удосконалювати, оптимізувати, впроваджувати нові прийоми та способи навчання іноземних мов, використовувати різноманітні засоби навчання на уроках, планувати навчальний процес, постійно вивчати рівень мотивованості учнів, знаходити нові форми взаємодії вчителя та учня [2]. Крім цього, навчання іноземних мов у школі має слідувати розширенню та систематизації знань, умінь, навичок, пов'язаних з іншомовною комунікацією, збільшенню лексичного запасу [23, с. 128].

Становлення особистості з високим рівнем англомовної писемної комунікативної компетентності в англійській мові є невід'ємною частиною соціокультурного середовища. Це середовище надає можливості для розвитку обдарованої особистості, її характер визначається не лише вродженими якостями, а також специфікою конкретної сфери діяльності та соціальних відносин. У цьому контексті кожна особистість безпосередньо включається в життєдіяльність суспільства.

Для нашого дослідження велике значення має комунікативний аспект спілкування, оскільки вона пов'язана з розкриттям особливостей процесу взаємодії між учнями як активними учасниками відносин. У цьому випадку спілкування постає як засіб реалізації діяльності та як її неодмінна умова [21, с. 78].

Англомовна писемна комунікативна компетенція включає кілька видів:

1. Мовна (лінгвістична) компетенція: Оволодіння мовним матеріалом для висловлення думок і ідей у письмовій формі.

2. Стилiстична компетенцiя: Здатнiсть використовувати рiзноманiтнi стилi та реестри мовлення в залежностi вiд ситуацiї та аудиторiї.

3. Граматична компетенцiя: Вiрне використання граматичних структур для досягнення чiткостi i точностi в письмових висловлюваннях.

4. Органiзацiйна компетенцiя: Здатнiсть структурувати текст, використовуючи логiчний порядок та послiдовнiсть iдей.

5. Iнтеркультурна компетенцiя: Розумiння та використання культурних аспектiв у письмових висловлюваннях для ефективного спiлкування з представниками рiзних культур.

Писемно-комунiкативна компетентнiсть включає:

1. Мовна (лiнгвiстична) компетенцiя: Оволодiння правильним вживанням мовних структур, лексики та граматики для ефективного вираження думок у письмовiй формi.

2. Текстова компетенцiя: Здатнiсть створювати логiчно органiзованi та структурованi тексти з врахуванням послiдовностi iдей та їх взаємозв'язкiв.

3. Стилiстична компетенцiя: Вмiння використовувати рiзнi стилi мовлення та вираження вiдповiдно до конкретної мети та аудиторiї.

4. Граматична компетенцiя: Використання правильних граматичних конструкцiй i форм для забезпечення чiткостi та правильностi тексту.

5. Органiзацiйна компетенцiя: Здатнiсть логiчно та послiдовно структурувати текст, визначаючи вступ, основну частину та висновок.

6. Iнтеркультурна компетенцiя: Розумiння та врахування культурних особливостей в письмових вираженнях для ефективного спiлкування в мiжкультурному контекстi.

Головною метою викладання англiйської мови у старших класах є формування англiйськомовної писемно комунiкативної компетентностi учнiв. Це досягається за допомогою вiдповiдного мовного та мовленнєвого матерiалу, а також застосуванням педагогiчних пiдходiв, таких як лiнгводидактичнi, лiнгвосоцiальнi та лiнгвокультурнi методи навчання англiйської мови.

На старшому етапі навчання велика увага приділяється усному мовленню, яке розвивається якісно з точки зору змістовності, природності, вмотивованості та інформативності. Старшокласник, який є перехідним етапом від дитинства до дорослості, об'єднує в собі як дитячість, так і певні ознаки дорослості. У цього віку вже формуються принципи поведінки, виокремлюються цінності, інтереси та ставлення до навчальних предметів.

За висновками психологів, старшокласники виявляють переважно довільне запам'ятовування, яке є ефективним, якщо вони розуміють, для чого потрібно запам'ятовувати конкретний матеріал. Запам'ятовуванню сприяє усвідомлення особливостей матеріалу, його співвіднесення та смислове групування, а головне активна розумова робота. Це досягається через проблемну організацію всієї навчально-комунікативної діяльності учнів.

У старшокласників вищий рівень комунікативного розвитку: вони володіють морфологічними та синтаксичними аспектами мовлення, логічною побудовою висловлювань, аналізують, роблять висновки та прогнозують. Ці особливості важливо враховувати при навчанні іноземної мови.

Оскільки старшокласники виявляють велике прагнення до самовираження та самоствердження, а також до відстоювання своїх поглядів, комунікативна спрямованість навчання іноземної мови та створення сприятливого психологічного середовища для спілкування стають особливо важливими. Вибір матеріалу для уроків, який стимулює обмін думками та сприяє роздумам, є критично важливим.

Таким чином, англomовна писемно комунікативна компетентність є структурним явищем, яке включає такі компоненти: цінності, мотивацію, відносини, соціально-психологічні стереотипи, знання, вміння та навички [7, с. 237].

Організація навчального процесу з іноземної мови на старшому ступені визначається кількома особливостями. Спочатку, проводиться послідовне комунікативно-пізнавальне навчання, спрямоване на підвищення змістовності мовлення учнів. Використовуються прийоми, які стимулюють висловлення

особистого ставлення до обговорюваних проблем. Також акцентується увага на індивідуалізації навчання, орієнтованій на використання іноземної мови в майбутній практичній діяльності учнів, та розширеному застосуванні самостійної роботи.

Письмо розглядається як продуктивний вид мовленнєвої діяльності, що передбачає створення мовленнєвого твору або тексту для читання. Письмове мовлення вимагає розвитку навичок, таких як каліграфія, орфографія, композиція, лексичні та граматичні вміння.

Навчальне писемне мовлення орієнтоване на виконання вправ, спрямованих на оволодіння лексико-граматичними навичками та мовленнєвими вміннями. З іншого боку, комунікативне писемне мовлення ставить за мету вираження думок у письмовій формі з метою мовленнєвого спілкування. Таке письмо сприяє розвитку умінь створювати різні типи письмових повідомлень та текстів.

Отже, організація процесу навчання на старшому ступені передбачає системне навчання навичкам письма, які включають різні аспекти мовленнєвої діяльності. На старшому ступені навчання акцент робиться на комплексний розвиток навичок письма, що включає різні аспекти мовленнєвої діяльності. Системне навчання орієнтоване на формування не лише технічних аспектів, таких як каліграфія та орфографія, але і на розвиток високорівневих навичок, таких як здатність до аналізу, створення висловлювань та вираження особистого ставлення.

До комунікативного письмового мовлення зараховуються всі види письмових творів, творчих диктантів, розробка планів і тез для повідомлення та оповідання на задану тему, написання персонального чи ділового листа. Інакше кажучи, як єдина категорія, все це є письмовою мовленнєвою вправою з пройденої або суміжної теми розмовної практики [9].

Пропонуємо переглянути типи вправ на формування писемної компетентності учнів старших класів (рисунок 1.5).

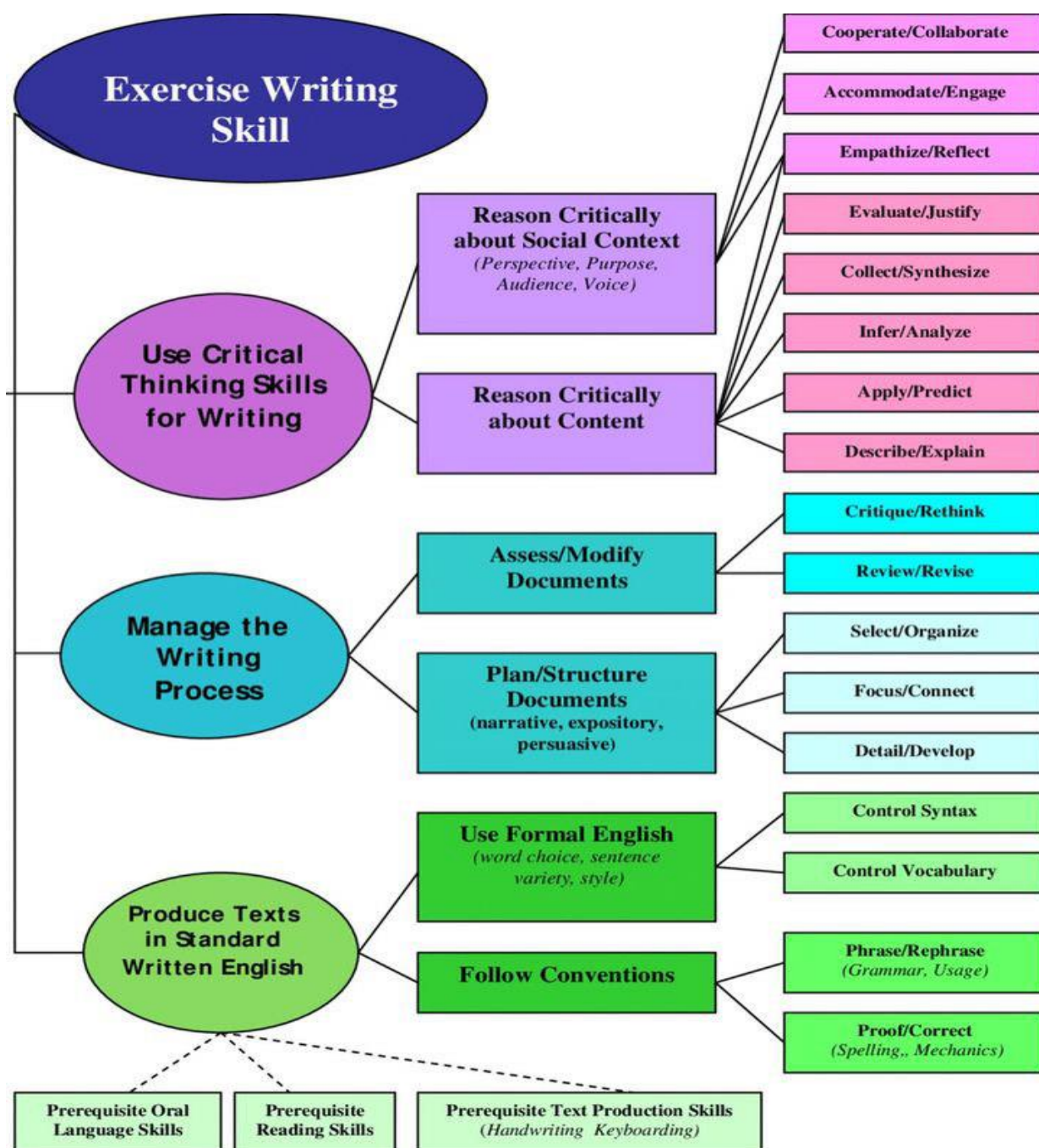

Рисунок 1.5 – Вправи на формування англомовної писемної комунікативної компетентності у старшокласників

За допомогою регулярного та цілеспрямованого виконання вправ з практики письмової мови в учнів формуються навички та вміння здійснювати відтворення друкованого тексту або аудіотексту по пам'яті, за планом або зробити письмовий варіант вирішення конкретного питання чи конкретної проблеми.

Поширеним засобом навчання письма в сучасній методиці визнано так зване «креативне письмо», що розуміється як різноманітні за формою і змістом продуктивні справи різного ступеня складності, нерідко в ігровій формі. В даній діяльності активно використовується творчість та фантазія автора тексту, що створює оптимальні умови для вираження власної особистості та самореалізації.

Методика креативного письма ґрунтується на досягненнях наступних психологічних концепцій:

- метод вільних асоціацій;
- метод фантастичної подорожі;
- метод кластерів;
- «Mind-Map».
- Brainstorming («мозковий штурм») [18, с. 47].

Серед творчих письмових завдань особливе місце посідають різні види роботи із залученням музики, написання оповідань, поетична творчість. Виконання різнорівневих творчих завдань розвивають творчі здібності учнів, підвищують їхню самооцінку, формують навички співробітництва, створюють можливість для самовираження, орієнтують на успіх.

Таким чином, вивчення письма та писемного мовлення охоплює усвідомлення навичок, які включають каліграфію, графіку, орфографію, пунктуацію, а також лексико-граматичні та композиційні аспекти.

Згідно з А. Р. Лурією, письмо з самого початку навчання стає усвідомленим актом, і використання іноземної мови сприяє ще більшій глибині усвідомлення.

Письмо виявляє позитивний вплив на шкільний навчальний процес, оскільки учні активно фіксують і записують значущий навчальний матеріал, а використання цих записів сприяє ефективному повторенню та закріпленню знань. Учні розвивають уміння виконувати різні види письмових завдань, що є важливою складовою розвитку критичного мислення. Процес письма також активізує всі аналізатори, зокрема акустичний, мовленнєво-руховий, зоровий та руکورуховий, сприяючи більш ефективному процесу запам'ятовування.

В 10-му класі вивчення іноземної мови має на меті сприяти розвитку англомовної писемної комунікативної компетенції. Ця компетенція передбачає володіння мовою для ефективного спілкування в різноманітних ситуаціях, як офіційних, так і неофіційних, а також у навчальній, соціально-побутовій, культурній сферах комунікативної взаємодії. Відповідно до того, що провідним видом діяльності старшокласників є навчально-професійна діяльність, навчання іноземної мови на цьому ступені має бути професійно-орієнтованим на формування конкретних комунікативних умінь, наприклад, реферувати, анотувати, коментувати, перекладати іноземний текст у різних умовах усного та письмового спілкування.

Слід зазначити, що навчання письмовій мові має розбіжності між графічним і смисловим способами вираження думки. Тобто у процесі складання висловлювання учні мають проблеми з орфографічною частиною, оскільки їхня увага переключається на смисловий бік висловлювання. Для якісного навчання письма іноземною мовою необхідно навчити учнів володіти всіма формами комунікативного писемного мовлення, такими як: навчальний конспект, тези, виклад, реферування.

Відведення важливої ролі навчання писемному мовленні дозволяє реально використовувати знання іноземної мови, перебуваючи поза мовним середовищем, спілкуючись із носіями мови за допомогою сучасних засобів комунікації: internet, e-mail, sms та ін.

Мета навчання писемного мовлення полягає в формуванні базової комунікативної компетенції, яка надає учневі здатність до писемного спілкування в стандартних ситуаціях.

Для розвитку писемного мовлення запропоновано різні типи вправ, включаючи:

- Підготовчі вправи, що використовуються для освоєння мовного матеріалу в графічній формі та розвитку вмінь логічного і послідовного викладення думок. Ці вправи використовують письмо як засіб для навчання та вдосконалення граматичних і лексичних навичок, а також усного мовлення.

- Комунікативні вправи, які можуть бути репродуктивними, репродуктивно-продуктивними і продуктивними. Вони спрямовані на писемне спілкування в різноманітних ситуаціях.

Підготовчі вправи включають усі види мовних і умовно-комунікативних вправ, які виконуються у письмовій формі, такі як зміна граматичної форми, добір лексичних одиниць, складання речень, трансформація текстів та інші. Такі вправи сприяють усвідомленню мовного матеріалу та його застосуванню у письмовій формі. У той же час, підготовчі вправи для розвитку логічного і послідовного викладення думок можуть базуватися на текстах для читання, тематичних картинках або конкретних ситуаціях, що вимагають письмового вираження власного мислення.

Комунікативні вправи орієнтовані на продуктивний аспект і спрямовані на написання власних письмових висловлювань учнями на тему, на рівні тексту, без використання допоміжних матеріалів. Такі письмові завдання виконуються в середніх і старших класах. Процес написання творів передбачає три етапи:

Етап підготовки (планування) – фаза, на якій учні збирають необхідний фактичний матеріал для твору, розробляють його план та уважно продумують структуру.

Мовленнєвий етап (формулювання і оформлення задуму) – це етап, під час якого учні активно працюють над добором слів, кліше та граматичних структур, щоб належним чином виразити зміст твору.

Етап контролю – фаза, на якій учні перечитують свої написані твори, виправляють мовні та стилістичні помилки, а також вносять необхідні зміни у композицію чи структуру тексту.

Загалом навчання письма в закладах загальної середньої освіти будується на чотирьох серіях вправ [18]:

- вправи, створені задля формування графічних і орфографічних навичок, що орієнтують у листі як діяльності:
 - написання прописів букв, буквосполучень, слів та його друкованих еквівалентів;

- написання або виписування слів, на основі їх угруповання за виділеною графічною чи орфографічною ознакою;

- вправи, створені задля формування лексичних і граматичних знань і навиків і здійснювані з допомогою письма (лист тут виступає засобом навчання):

- письмове виконання лексичних та граматичних тренувальних вправ на підстановку, на завершення речень тощо;

- постановка питань з використанням певного лексичного та граматичного матеріалу;

- письмові вправи, що служать засобом розвитку інших видів мовної діяльності:

- виписування цитат з тексту до наявних або самостійно складених тез;

- коротка писемна передача змісту тексту;

- письмові вправи, як засіб розвитку умінь письма

Важливим аспектом в навчанні англійської мови є письмовий контроль, який виконує різні функції на різних етапах навчання. Контрольні роботи, як поточні, так і підсумкові, використовуються для оцінки рівня засвоєння мовного матеріалу та вмінь, таких як аудіювання, усне висловлювання та читання. Поточні контрольні роботи проводяться після вивчення певної частини матеріалу або теми, в той час як підсумкові контрольні роботи визначають загальний успіх учня протягом кварталу за шкільним графіком. Єдино необхідно підкреслити, що неспільна підготовка до контрольних робіт може підірвати впевненість у собі учнів та спричинити страх та невпевненість, що, в свою чергу, може негативно вплинути на їхній успіх та психологічний стан. Таким чином, необхідно завжди ретельно готувати письмові роботи для забезпечення ефективного контролю знань, умінь та навичок іноземної мови.

Отже, письмо у навчанні іноземної мови в закладах загальної середньої освіти виконує подвійну роль: воно є не лише основною метою, але й ефективним інструментом для навчання та контролю іншомовних знань, вмінь та навичок. Розвиток англомовної писемно комунікативної компетентності учнів передбачає активний розвиток як усного, так і писемного мовлення. Письмова

форма висловлення важливо впливає на формування психіки дитини, і, за висловом психологів, її оволодіння має значущий вплив на розвиток інших аспектів мовлення. Через постійну практику написання текстів, уміння вибирати влучні мовні засоби систематично вдосконалюються, і вміння письма зростають, надаючи учням більшу впевненість у своїх навичках.

1.3 Вимоги до формування англомовної писемної комунікативної компетентності учнів старших класів у нормативних документах

В середині 80-х років ХХ століття зростає значимість письма, спочатку в контексті методики навчання рідних мов, а потім – іноземних. Це обумовлено суспільними змінами та розвитком засобів масової комунікації. З появою комп'ютерів, телефаксів та електронної пошти письмове мовлення стало актуальним засобом людського спілкування.

Проблему навчання писемного мовлення методисти вивчали вже давно, і були розроблені конкретні стратегії для її вирішення. Раніше в методиці навчання іноземних мов письмо та писемне мовлення розглядались, головним чином, як інструмент навчання, що знаходило відображення в шкільних програмах. Однак той факт, що письмо раніше не визнавалося метою навчання іноземної мови, призвів до недостатньої уваги до цього питання в методичній літературі.

Сучасна шкільна програма акцентує на тому, що письмо є і метою, і важливим інструментом для навчання іноземної мови. Відповідно до Державного освітнього стандарту з іноземних мов, володіння письмом передбачає досягнення елементарної комунікативної компетенції, що забезпечує учням вміння взаємодіяти у найбільш типових ситуаціях повсякденного життя за допомогою письма.

Згідно з рекомендаціями Державного стандарту України з англійської мови для загальноосвітніх навчальних закладів та Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти, письмове мовлення повинно охоплювати різні

сфери суспільного життя, включаючи особисту, професійну, суспільну та освітню.

Відповідно до Державного освітнього стандарту з іноземних мов, необхідно досягти елементарної комунікативної компетенції, яка забезпечує учням ефективне використання письмового спілкування в звичайних ситуаціях повсякденного життя. Для досягнення цього рівня навичок письмового мовлення учні повинні виконувати різні комунікативні завдання. Нижче подано кілька прикладів таких завдань:

1. Заповнити формуляр чи опитувальний лист, використовуючи іноземну мову.
2. Написати привітальну листівку зарубіжному ровеснику до одного із свят, що відзначається у країні, мова якої вивчається.
3. Написати листа зарубіжному ровеснику, обмінюючись враженнями та інформацією про своє життя.
4. Скласти нотатки для себе або для інших людей на певну тему, наприклад, події дня, враження від прочитаної книги чи переглянутого фільму.
5. Написати коротке повідомлення на актуальну тему та поділитися ним з іншими учнями.

Ці завдання спрямовані на розвиток конкретних навичок та вмінь у письмовому спілкуванні, що важливо для формування ефективної комунікативної компетенції учнів.

Однією з головних мет методики вивчення іноземних мов є розвиток писемного мовлення. Навчання цієї навички відбувається відповідно до навчальної програми і визначених результатів для кожного класу. Компетентна особистість учня, згідно з програмою, повинна володіти уміннями ефективно користуватися іншомовною інформацією, оцінювати її і використовувати власним чином.

Сучасні технології та засоби спілкування, зокрема Інтернет, вносять інновації в розвиток писемного мовлення. Вивчення іноземної мови тепер передбачає використання письмової мови не лише як засобу вдосконалення

мовних умінь, але й як засобу взаємодії через мережу Інтернет, що відображає сучасні реалії і вимоги до комунікації.

Програма з іноземної мови для загальноосвітніх навчальних закладів ставить перед учнями завдання досягнення рівня володіння іноземною мовою на загальному рівні B1, а також розвиток писемних умінь на цьому рівні. Згідно з Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти (CEFR), для рівня B1 необхідно володіти такими писемними навичками, як «здатність написати прості зв'язні тексти на знайомі або пов'язані з особистими інтересами теми. Можливість писати особисті листи, описуючи події та враження» [14, с. 69].

Вимоги Державного стандарту до рівня письма іноземною мовою для учнів старшої школи визначені у Державному стандарті. Ці вимоги відповідають Загальноєвропейським Рекомендаціям з мовної освіти і включають уміння висловлюватись у письмовій формі, використовуючи відповідні мовні засоби, виражаючи власне ставлення і обґрунтовуючи свою точку зору з предмету спілкування.

В контексті вивчення іноземних мов у старшій школі передбачено формування навичок письмового спілкування відповідно до визначених завдань та розвиток ефективної комунікації як усно, так і письмово, а також з використанням електронних засобів, як це визначено у Пояснювальній записці до Навчальної програми з іноземних мов для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти [12, с. 70]. Ці завдання базуються на рекомендаціях Європейських закладів освіти з мовної освіти та встановлюють рівень письмових умінь учнів на рівні B1, що передбачає їхню здатність писати прості зв'язні тексти на різноманітні теми та вести особисту листування, а також висловлювати власні думки і враження.

Програма навчання іноземної мови в закладах загальної середньої освіти, враховуючи принципи Європейських закладів з мовної освіти та Державного стандарту, встановлює наступні очікувані вміння учнів з письмової комунікації до закінчення 11-го класу:

1. Здатність писати прості, але зв'язні тексти на різноманітні теми, використовуючи власні думки та враження.

2. Навички складання особистих листів, опису подій та вражень у листувальному форматі.

3. Здатність вести короткі нотатки для себе або інших людей, а також писати короткі повідомлення.

4. Вміння ефективно взаємодіяти з іншими за допомогою письмової форми спілкування в різних сферах життя, включаючи особисту, професійну, суспільну та освітню.

5. Володіння відповідними мовними засобами для точного і ефективного вираження своїх думок і почуттів у письмовій формі.

Ці очікувані вміння визначаються з урахуванням вимог Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти та структури Державного стандарту, що дозволяє забезпечити комплексний розвиток письмових навичок учнів протягом навчального процесу. Відповідно до Європейського освітнього стандарту з іноземних мов, на базовому рівні володіння письмом передбачає досягнення елементарної англомовної письмової комунікативної компетенції, яка надає учневі здатність використовувати письмове спілкування в найтиповіших ситуаціях повсякденного життя. Для досягнення цього рівня володіння письмом, учні повинні мати можливість виконувати конкретні комунікативні завдання. Ці завдання можуть включати:

1. Заповнення нескладної анкети, формуляра чи опитувального листа.
2. Написання привітальної листівки зарубіжному ровеснику, яка може стосуватися святкувань у країні, мова якої вивчається, або дня народження.
3. Складання листа до зарубіжного ровесника.
4. Створення нотаток для себе або для інших людей, а також написання коротких повідомлень.

Очікується, що ці вміння дозволять учням ефективно та адекватно висловлювати свої думки та ідеї у письмовій формі в різних сферах їхнього повсякденного спілкування. Для досягнення високого рівня володіння писемним мовленням, учні повинні регулярно виконувати конкретні комунікативні завдання. Однією з таких вправ є виконання завдань, пов'язаних із заповненням анкети чи формуляра. Це вимагає від учнів виконання наступних дій:

1. Побудова розуміння завдання: Сумлінне прочитання анкети чи формуляра для повного розуміння вимог та завдань, які потрібно виконати.
2. Виділення ключової інформації: Визначення та виділення основної інформації, яка повинна бути введена в анкету чи формуляр.
3. Систематичне внесення інформації: Логічне та систематичне введення відповідей в відповідні розділи анкети чи формуляра, з використанням правильної лексики та мовної конструкції.
4. Адекватна мова та стиль: Застосування адекватної мови та стилю, відповідного до конкретної ситуації та завдання.
5. Повнота та правильність відповідей: Впевненість в повноті та правильності введеної інформації.
6. Корекція та виправлення: Перевірка та, в разі необхідності, виправлення будь-яких помилок чи недоліків у введеної інформації.

Це завдання сприяє розвитку у них навичок ефективного користування письмовим мовленням у практичних ситуаціях та навичок розуміння та використання структурованих форм документів.

2) Для виконання завдання щодо написання привітальної листівки зарубіжному ровеснику потрібно врахувати наступні ключові дії:

1. Розуміння завдання: Чітке розуміння мети написання – висловлення привітань та можливо подальшого обміну інформацією чи враженнями.
2. Визначення адресата: Ідентифікація отримувача листівки – зарубіжного ровесника, що вказує на необхідність використання простої та зрозумілої мови.

3. Вибір лексики та теми: Використання відповідної лексики та вибір теми, яка б цікавила отримувача, можливо, з включенням аспектів культури та подій у країні отримувача.
4. Структура та оформлення: Застосування правильної структури для листівки, яка може включати привітання, короткий розповідь про себе, можливо, вказівку на обмін інформацією.
5. Використання культурно відповідної мови: Стеження за тим, щоб вирази та мовна конструкція були відповідними культурним особливостям отримувача.
6. Особистий підхід: Додавання особистого штриху та власного стилю для зроблення листівки більш індивідуальною.

Це завдання спрямоване на розвиток навичок письмового мовлення та міжкультурного спілкування учнями.

3) Завдання для створення нотаток, коротких повідомлень і записок передбачають виконання наступних ключових дій у письмовій формі:

1. Узагальнення інформації: Спроба об'єднати основні думки чи факти щодо конкретної теми чи події.
2. Коротка формулювання: Вибір коротких, чітких та лаконічних висловлень, які максимально передають суть повідомлення.
3. Вибір ключової інформації: Визначення найважливішої інформації для включення у нотатки чи коротке повідомлення.
4. Підтримання логічної структури: Збереження послідовності та логічної структури викладу інформації.
5. Відповідність структурі завдання: Стеження за тим, щоб форма висловлення відповідала типу повідомлення (наприклад, короткі нотатки чи більш розгорнуті записки).
6. Уникання надлишковості: Мінімізація зайвих деталей, фокус на основному змісті.

Ці вправи сприяють розвитку навичок конкретного та лаконічного висловлення думок, важливих у письмовому спілкуванні та у різних сферах життя.

Навчання техніки письма іноземною мовою націлене на досягнення учнями елементарної комунікативної компетенції, що відповідає наведеним вимогам. Можливі допустимі граматичні, лексичні та орфографічні помилки, які, проте, не впливають на зміст висловлювання. Важливо, щоб учні дотримувалися встановлених правил оформлення листа чи картки, і допускалось обмежений діапазон мовних засобів, з можливістю користування словником [8. С. 97].

Основною метою навчання техніки письма є розвиток графічних/каліграфічних та орфографічних навичок учнів. Цей процес спрямований на подолання труднощів, пов'язаних з особливостями звуко-буквених відповідностей у вивченій мові. Оскільки є тісний зв'язок між письмом і читанням, навчання техніки письма рекомендується проводити паралельно з опануванням навичок читання [42, с. 479].

Актуальність проблеми навчання творчого письмового мовлення англійською мовою учнів старшої школи обумовлена потребою в формуванні творчих особистостей, що є однією з ключових мет сучасної освіти [13, с. 789]. Творче писемне мовлення вимагає володіння різними моделями творів з певними особливостями побудови.

На сьогодні спостерігається низький рівень розвитку писемного мовлення учнів, який може бути зумовлений, перш за все, відсутністю міцної основи графічних та орфографічних навичок, а також невідповідністю кількості вправ для різних етапів навчання вимогам Державного стандарту [6, с. 89]. Тому вчителям слід використовувати додатковий матеріал та вправи для виправлення цих недоліків та покращення навичок учнів [2, с. 34].

Отже, писемне мовлення відіграє ключову роль у формуванні іншомовної компетенції сучасної особистості. З метою досягнення цієї мети важливо використовувати не лише традиційні форми вправ, але також сучасні інтерактивні технології, які роблять процес навчання цікавим та продуктивним.

1.4 Формування англомовної писемної комунікативної компетентності з використанням інтерактивних методів навчання в учнів 10-х класів

Сучасне суспільство ставить високі вимоги до освіти та загального розвитку учнів, а також до ефективності засвоєння навчальної програми. Важливо навчити кожну дитину швидко отримувати, обробляти, оцінювати та використовувати великий обсяг інформації. Організація процесу навчання повинна забезпечити активну, захоплюючу участь дитини на уроці, давати можливість бачити результати власної праці і самостійно оцінювати їх [22, с. 57].

Створення взаємодії на уроках іноземних мов з використанням комп'ютерів та інтернет-ресурсів є однією з основних вимог, яку називають в методиці інтерактивністю.

Інтерактивність передбачає колективне використання, координацію та взаємодію зусиль з метою досягнення комунікативної мети та вираження результатів за допомогою мовних засобів. Використання Інтернету сприяє розвитку навичок усного мовлення, а також у вивченні лексики та граматики, створюючи реальний інтерес і, отже, підвищуючи ефективність. Інтерактивність не лише відтворює реальні життєві ситуації, але й вимагає від учнів адекватно реагувати на них, використовуючи іноземну мову [45, с. 79].

Педагоги можуть використовувати новітні технології, такі як онлайн ресурси, на різних етапах навчального процесу, залежно від його типу, рівню знань учнів (див. Таблицю 1.2). Слід зауважити, що урок не повинен бути перевантажений інтерактивною діяльністю. Важливо збалансувати новітні технології з іншими методами роботи, такими як самостійний пошук та традиційні підходи.

На вступній частині уроку формуються такі функції: організація класу для активної участі на уроці та створення іншомовної атмосфери для переходу учнів на іншомовне мовлення. На цьому етапі уроку вчителю важливо зацікавити учнів та підтримати їхній інтерес для кращого зосередження на мовленнєвій

діяльності. Наприклад, можна використовувати слова чи малюнки для вгадування теми уроку та обговорення її цілей [18, с. 96].

Основна частина уроку призначена для вирішення основних завдань, таких як введення нового матеріалу, тренування в його використанні у мовленні, практика у мовленнєвій діяльності, систематизація та контроль мовних навичок і вмінь.

На етапі «рефлексії результатів та підведення підсумків» важливо, щоб учні розуміли, чому вони виконували певні завдання на уроці і які результати вони досягли в процесі навчання.

Таблиця 1.2 – Етапи використання інтерактивних методів навчання на уроці англійської мови

Етапи	Мета	Інтерактивні технології
Мотивація Залучення учнів до теми та підготовка їх до активного навчання.	Використання візуальних матеріалів, таких як картинки або відео, щоб викликати інтерес.	<ul style="list-style-type: none"> Гра «Brainstorming» для генерації ідей та слів, пов'язаних з темою.
Подача інформації чітко та зрозуміло.	Віртуальні презентації, де вчитель використовує слайди та мультимедійні елементи.	<ul style="list-style-type: none"> Відеоуроки або інтерактивні вправи для введення нових лексичних одиниць.

Продовження таблиці 1.2

Тренування та Вправи	Розвиток навичок та застосування отриманого знання.	<ul style="list-style-type: none"> • Ігри, що використовують мобільні додатки або онлайн-інструменти для вивчення лексики. • Групові вправи з використанням інтерактивних дошок для спільного розв'язання завдань.
-------------------------	---	--

Різноманітність джерел настільки велика, що визначення оптимального способу використання знайденого матеріалу вимагатиме значних зусиль, досвіду та творчої уяви. Можливості Інтернету для покращення мовної підготовки учнів, зокрема у сфері комунікативного вивчення мов, настільки широкі, що, ймовірно, жоден підхід не може вважатися повноцінним, якщо він не враховує можливостей використання Інтернет-технологій та комп'ютерних засобів в цілому [20, с. 57].

Сучасний комп'ютер поєднує у собі можливості телевізора, відеомагнітофона, книги, калькулятора, телефону та є універсальним інструментом, здатним моделювати різні мовні ситуації, він може швидко та ефективно реагувати на дії та запити учня. Цей метод навчання також викликає великий інтерес серед вчителів, допомагаючи їм краще оцінити здібності та знання дитини. Він стимулює вчителів впроваджувати нові, нетрадиційні форми та методи навчання та надає можливість для педагогічної творчості (див. рисунок 1.6). Важливо відзначити, що комп'ютер не призначений для заміщення вчителя; він лише доповнює його, виступаючи інструментом, який, при правильному використанні, значно підвищує ефективність педагогічного процесу [18, с. 36].

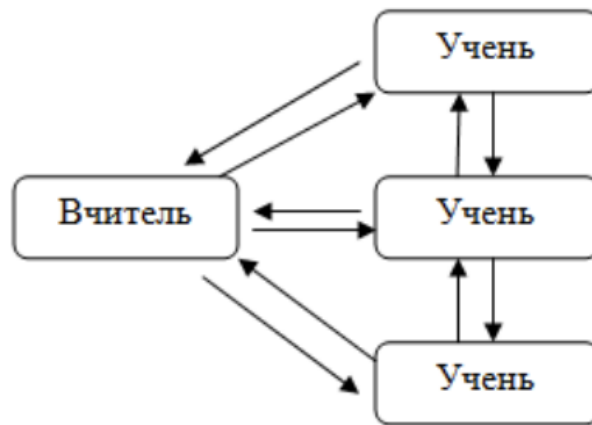

Рисунок 1.6 Модель взаємозв'язків учасників інтерактивного навчання

З впровадженням комп'ютерних мереж, доступних в освітніх закладах та дома, школярам і вчителям стало можливим оперативно отримувати потрібну інформацію з будь-якого місця на Землі. Глобальна телекомунікаційна мережа забезпечує миттєвий доступ до світових інформаційних ресурсів.

Англійська мова, як і будь-яка інша мова, виконує комунікативну функцію і, як навчальний предмет, є як метою, так і засобом навчання. В Інтернеті опубліковано мільярди мультимедійних файлів англійською мовою, які містять навчально-методичну та наукову інформацію. Це дозволяє організовувати оперативну консультаційну допомогу, моделювати науково-дослідницьку діяльність та проводити віртуальні навчальні заходи, такі як семінари та лекції, у режимі реального часу [21, с. 57].

Слід відзначити, що інноваційні методи навчання вирізняються високим рівнем комунікативних можливостей та активним залученням учнів до навчального процесу. Вони стимулюють розвиток знань, навичок у мовленні та слуханні, активізують потенціал комунікативної компетенції серед молодших учнів. Це сприяє їх адаптації до сучасних соціальних умов, оскільки суспільству потрібні особистості, які швидко орієнтуються в сучасному світі, володіють самостійністю та ініціативою, досягають успіху у своїй діяльності. Усі інноваційні ініціативи мають на увазі розвиток творчого підходу [29, с. 69].

Використання мультимедіа-технологій у навчанні школярів породжує низку особливостей, значимих з погляду психології та педагогіки. Одним із таких аспектів є психологія спілкування педагога та учнів з мультимедіа-ресурсами та комп'ютерною технікою.

Застосування інноваційних методів навчання невіддільно пов'язане з тим, що сучасний комп'ютер представляє собою ефективний інструмент для оптимізації умов розумової діяльності. Нові умови породжують нові вимоги до навчального процесу і, зрозуміло, до педагогів. Для відповіді сучасним стандартам вчителю важливо мати знання та вміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології [48, с. 68].

Розглядаючи аспекти використання Інтернет-ресурсів у навчанні іноземних мов, можна виділити декілька позитивних аспектів його впровадження:

Збільшення доступності: Використання Інтернету робить матеріали для вивчення іноземних мов більш доступними, оскільки учні можуть отримувати інформацію з будь-якого місця, де є доступ до мережі.

Розширення комунікативних можливостей: Інтернет надає можливість спілкування з носіями мови та іншими вивчаючими мову, що сприяє розвитку навичок говоріння та аудіювання.

Різноманітність візуальних засобів: Засоби мультимедіа, які доступні в Інтернеті, можуть допомагати в зрозумінні іноземних мов, надаючи візуальні ілюстрації, відеоматеріали та інші засоби.

Актуальність інформації: Інтернет завжди оновлюється, що дозволяє учителям та учням отримувати актуальну інформацію про мову, культуру та сучасні тренди.

Самостійне навчання: Учні можуть вчитися самостійно, використовуючи різноманітні віртуальні ресурси, що сприяє їхньому особистому розвитку та ініціативі.

Отже, використання Інтернет-ресурсів у навчанні іноземних мов має низку переваг для як учнів, так і викладачів.

Інтеграція інформаційних ресурсів Інтернету в навчальний процес дозволяє ефективно вирішувати різноманітні завдання на заняттях з англійської мови. Це сприяє покращенню навичок письма, а також дозволяє індивідуально чи письмово реагувати на інформацію, узагальнювати знання, а також брати участь у підготовці рефератів тощо. Використання творчих методів, таких як рольові гри, проекти, драматизація, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), веб-блоги, технології критичного мислення, сприяє розвитку емоційної та інтелектуальної сфер особистості. Це визначається як одне з ключових завдань сучасного освітнього процесу [31, с. 57].

Опанування англійською мовою залежить від сприйняття та розуміння мови. Це сприяє залученню учнів до різноманітних видів навчальної діяльності, що не лише викликає їх інтерес, але й сприяє їхньому особистісному розвитку. Один із новаторських підходів у цьому контексті - використання блогів у процесі вивчення англійської мови. Сучасні дослідження зарубіжних вчених доводять, що веб-блоги стали значним засобом у розвитку навичок письма іноземної мови [22, с. 671].

Перевагами застосування блогів у навчальному процесі є позитивне ставлення учнів до блогів, їх старанність у створенні сайтів, можливість читати думки та спостереження інших учасників та викладати свої міркування, наявність зворотного зв'язку.

До недоліків можна віднести такі аспекти: учні часто роблять записи лише для того, щоб виконати завдання та отримати оцінку; з часом може спостерігатися зменшення активності учнів у написанні коментарів; деякі з блогів можуть залишатися непоміченими; також може бути проблема відсутності комп'ютерів та доступу до Інтернету вдома для деяких учнів.

Створення блогу в рамках учнівського колективу є результатом спільної творчої праці всього класу. Цей проект може мати на меті створення інформативної онлайн-платформи, де учні можуть публікувати повідомлення, додавати малюнки, фотографії, обговорювати події життя класу. Крім того, вони

можуть висловлювати пропозиції щодо майбутніх заходів, запропонованих тем для обговорення, розміщувати рекламні оголошення тощо [2, с. 125].

Цей проект також може слугувати засобом для реалізації проектних завдань, що надає учням можливість розвивати не лише письмові навички, але і організаторські та дослідницькі здібності.

Такий тип блогу може функціонувати як віртуальний простір для налагодження міжнародних зв'язків, що сприятиме розвитку англomовної писемної комунікативної компетенції. Два або більше класів з різних країн матимуть можливість доступу, редагування та оновлення інформації, що, в свою чергу, посилить бажання та заохоче учнів до письмового спілкування [19, с. 45].

Однією з найефективніших інноваційних методик, яка сприяє особистісно-орієнтованому навчанню, є метод проектів, спрямований на розвиток творчості, пізнавальної діяльності та самостійності. Проекти можуть мати різні типи, такі як монопроекти, колективні, усно-мовні, видові, письмові та Інтернет-проекти, і часто включають елементи дослідницької, творчої, практико-орієнтованої та інформаційної діяльності [30, с. 213].

Робота над проектом включає різні рівні вивчення мови, такі як читання, слухання, говоріння та письмо. Це зумовлює самостійне мислення старшокласників та стимулює їх до спільної дослідницької діяльності. Проектне навчання акцентує увагу на важливості співпраці, виховуючи цінності взаємодопомоги та співпереживання, сприяє розвитку творчих здібностей та активізації учнів [38, с. 53].

Метод проектів сприяє формуванню комунікативних навичок, культури спілкування, уміння чітко та доступно висловлювати думки, а також толерантного ставлення до поглядів партнерів у спілкуванні. За допомогою цього методу учні зможуть доцільно та ефективно використовувати інноваційні технології в навчальному процесі, що сприяє використанню іноземної мови в комунікації [27, с. 29].

Проектна форма є сучасною технологією, що дозволяє учням використовувати свої знання з предмета на практиці. У процесі роботи над

проектами учні розширюють свій кругозір та поглиблюють знання мови, отримуючи практичний досвід її використання. Важливим елементом є здатність слухати та розуміти іншомовну мову під час захисту проектів. Учні активно використовують довідкову літературу, словники та комп'ютер, що створює можливість для прямого контакту з автентичною мовою, що не може бути повністю забезпечено вивченням мови лише за допомогою підручників на уроках у класі.

У практиці викладання іноземної мови проектна методика знайшла велике застосування. Це зумовлено низкою причин, у тому числі, таких як наявність поставлених проблем на кожному уроці, велика кількість складання власних монологічних та діалогічних висловлювань, вивчення країнознавчого матеріалу, аналіз та зіставлення культур різних народів та країн [34, с. 321].

Проекти можуть мати різний обсяг та тривалість в залежності від часу, що витрачається на їхнє виконання. Зазвичай об'ємні та тривалі проекти включають дослідницький або інформаційний компонент і часто спрямовані на підготовку та проведення позакласних заходів, особливо в старших класах. У контексті викладання англійської мови можна виокремити теми проектів, які викликають інтерес учнів, такі як «Визначні пам'ятки Лондона», «Визначні пам'ятки Нью-Йорка», «Міста Великобританії», «Література Америки», «Музика Великобританії», «Знамениті вчені світу», «Культура англомовних країн», «Великі відкриття» та інші.

При роботі над такими проектами рекомендується розробляти об'ємні текстові матеріали та мультимедійні презентації, використовуючи найцікавіший матеріал та відеоряд для їхнього супроводу. Проекти такого типу можуть використовуватись повністю, а також фрагментарно [44, с. 96]. Текстові матеріали можуть бути використані учнями для самостійної підготовки до уроків та підсумкових атестацій у позааудиторний час. Тому доцільно створювати добір текстових матеріалів та медіотеки проектів учнів у навчальних кабінетах [28, с. 35].

На уроках іноземної мови найпоширеніші навчальні проекти. Ці проекти можна розробляти значно швидше, і вони обмежені за обсягом. Такі проекти призначені для використання на конкретному уроці та мають чітко визначені цілі.

Проекти такого типу актуальні для використання на узагальнюючих та підсумкових уроках з тем курсу.

Завдання вчителя: правильно сформулювати теми проектів, визначити коло необхідних питань, вкладених у цілей і завдань конкретного уроку.

Сучасна технологія співпраці включає створення умов для активної колективної діяльності учнів у різних навчальних ситуаціях. Учні формують групи з трьох чи чотирьох осіб, отримують спільне завдання та чітко визначені ролі для кожного. Кожен учень несе відповідальність не лише за свої результати, але й за успіх всієї групи. Таким чином, слабкі учні намагаються зрозуміти від сильних те, що їм складно, тоді як сильні учні сприяють розумінню завдання всією групою. В результаті виграє весь клас, оскільки спільними зусиллями усуваються недоліки.

Існує чимала кількість сучасних ігор із використанням інноваційних елементів та ідей, які задовольняють вимоги як комунікативного, так і діяльнісного підходу [52, с. 43].

Наведемо приклад гри з використанням інноваційних елементів для учнів старших класів. Методика навчання, при якій студенти одночасно ведуть аудіо-або письмовий диктант з двох різних джерел або мов. Це може бути корисним для розвитку слухових та писемних навичок, а також для вдосконалення розуміння і використання мови.

Dual dictation

During the dictation, students listen to the teacher reading the passage aloud and, simultaneously, write down what they hear. They can then compare their written notes with the text projected on the screen to check for accuracy. This method helps improve listening and writing skills, reinforcing the comprehension of spoken English.

1) A conversation between friends about holidays

- 2) An argument between siblings
- 3) An interview with a famous person
- 4) A scene from a film

Впровадження інтерактивних технологій у навчання значно урізноманітнить процес сприйняття та відпрацювання інформації. Завдяки комп'ютеру, Інтернету та мультимедійним засобам учням надається унікальна можливість оволодіння великим обсягом інформації з її подальшим аналізом та сортуванням. Значно розширюється мотиваційна основа навчальної діяльності. При використанні мультимедійних засобів учні отримують інформацію з різних джерел, таких як газети та телебачення, а також здійснюють власні інтерв'ю [2, с. 683].

Інтерактивне навчання вирішує кілька завдань одночасно: розвиває англomовну писемно-комунікативну компетентність, сприяє встановленню емоційних зв'язків між учасниками навчального процесу, вирішує інформаційні завдання, надаючи необхідну інформацію для спільної діяльності; також сприяє вирішенню виховних завдань, оскільки вчить працювати у команді.

Ефективність використання інноваційних технологій для підвищення професійної спрямованості вивчення іноземної мови в школі особливо помітна, коли вони впроваджуються в систему навчання, дозволяючи розвивати комплекс умінь та створюючи ефективну основу для подальшої професійної орієнтації [26, с. 89].

Викладання іноземної мови у школі з допомогою інноваційних технологій передбачає запровадження низки психологічних підходів, як-от: когнітивний, позитивний, емоційний, мотиваційний, оптимістичний, технологічний. Усі ці підходи звернені до особи учня [55, с. 189].

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес навчання розпочався недавно. Проте розповсюдження Інтернет-технологій надзвичайно швидке. Застосування інтерактивних технологій на уроках англійської мови є ефективним фактором, що сприяє розвитку мотивації учнів. Зазвичай хлопцям подобається працювати з комп'ютером. Оскільки заняття

відбуваються в неформальній обстановці, учням надається воля до дій, і деякі з них можуть проявити свої знання в області інформаційно-комунікаційних технологій [31, с. 95].

Отже, основними чинниками у застосуванні інформаційних технологій у розробці іншомовних комунікативних навичок є їх інформативність та велике значення у підвищенні рівня мотивації. Для таких вправ буде важливою самостійність школярів у виборі матеріалу, їхня активність та мотивація. З використанням інформаційних технологій та їх інтеграцією у навчальний процес можна ефективніше вирішувати різноманітні дидактичні завдання на уроках іноземної мови, вдосконалювати навички писемного вираження, а також самостійно та письмово спілкуватися з партнерами, приймати участь у написанні рефератів, створенні творів, есе та іншого.

2 АКТИВІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ АНГЛОМОВНОЇ ПИСЕМНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 10-ГО КЛАСУ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

2.1 Діагностика вихідного рівня розвитку англomовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-го класу

Дослідження нашої роботи охоплює питання англomовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-х класів з використанням інтерактивних методів навчання.

Актуальність дослідження питань розвитку англomовної писемної комунікативної компетентності серед учнів 10-го класу визначається потребою удосконалення якості викладання іноземної мови в українських школах. Сучасне суспільство вимагає високого рівня володіння англійською мовою для успішної соціально-економічної інтеграції. Метою даного дослідження є діагностика вихідного рівня розвитку писемної комунікативної компетентності учнів 10-го класу, щоб ідентифікувати потреби та визначити напрямки подальшого вдосконалення навчання англійської мови.

Для досягнення мети дослідження важливо розглянути основні поняття, пов'язані з діагностикою писемної комунікативної компетентності та розвитком англійської мови. Визначення критеріїв оцінки рівня письмової компетентності та аналіз існуючих методів діагностики буде здійснено на основі сучасних теорій мовного навчання.

У цьому розділі буде обґрунтовано вибір методів та засобів діагностики. Використання комбінації тестування, аналізу письмових робіт та портфоліо дозволить отримати комплексну інформацію про рівень писемної комунікативної компетентності учнів. Важливо також визначити критерії оцінки та їх зв'язок із загальноприйнятими стандартами.

Наукове дослідження, що стосується дипломної роботи, було проведено в експериментальному форматі на відповідній базі Комунального ЗЗСО «Ліцей №1 Хмельницької міської ради» у двох підгрупах 10 класів. Перед початком

експерименту та впровадженням авторських конспектів уроків, взяли участь учні 10-го класу. До експериментальної групи було залучено 18 учнів. У цьому розділі будуть описані конкретні кроки, проведені для діагностики рівня письмової компетентності учнів 10-го класу. Результати тестів, аналіз зразків письмових робіт та зібрана статистика будуть представлені для аналізу. Висвітлення основних тенденцій та виявлення проблем допоможе у подальшому впровадженні корекційних заходів.

В сучасному світі англійська мова стає все більше ключовою компетенцією для успішної комунікації та професійного розвитку. У зв'язку з цим важливо провести діагностику вихідного рівня розвитку англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-го класу. Метою цього експерименту є виявлення сильних і слабких сторін у англомовній письмовій комунікативній компетентній навичці, щоб визначити основні напрямки для подальшого вдосконалення методики викладання та навчального процесу.

Для ефективного та об'єктивного оцінювання англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-х класів необхідно визначити оцінювання для кожного з критеріїв. Вміст для кожного критерію та відповідні оцінки подано в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Критерії оцінювання англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-х класів

Критерій	Показник
Лексична правильність мовного оформлення	<ul style="list-style-type: none"> – правильність вживання лексичної одиниці у писемному мовленні; – здатність комбінувати слова та словосполучення у писемному мовленні.
Відповідність писемного мовлення комунікативному	- уміння співвідносити значення слова з контекстом речення.

Продовження таблиці 2.1

завданню	
Граматична усвідомленість у писемному мовленні	- здатність логічно та послідовно викладати думки у процесі писемного мовлення.

Окрім критеріїв, ми розробили рівні англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-х класів. Розроблені нами рівні англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-х класів представляємо у таблицях 2.2, 2.3, 2.4.

Таблиця 2.2 - Рівні та показники для оцінювання критерію «Лексична правильність мовного оформлення»

Рівень	Показник	Бали
Високий	Учень вміє коректно вживати лексичну одиницю в реченні та може допустити лише 1 помилку.	10-12
Достатній	Учень вміє вживати лексичну одиницю в реченні та може допустити 2-3 помилки.	7-9
Середній	Учень не вміє коректно вживати лексичну одиницю в реченні та може допустити 5-6 помилок.	4-6
Низький	Учень не вміє вживати лексичну одиницю в реченні та допускає серйозні помилки.	1-3

Таблиця 2.3 - Рівні та показники для оцінювання критерію: «Відповідність писемного мовлення комунікативному завданню»

Рівень	Показник	Бали
Високий	Учень вміє доцільно співвідосити лексичну одиницю згідно з мовленнєвою ситуацією.	10-12
Достатній	Учень вміє співвідосити лексичну одиницю згідно з мовленнєвою ситуацією, але допускає 2-3 помилки.	7-9
Середній	Учень не вміє доцільно співвідосити лексичну одиницю згідно з мовленнєвою ситуацією та допускає 5-6 помилок.	4-6
Низький	Учень не вміє доцільно співвідосити лексичну одиницю згідно з мовленнєвою ситуацією та допускає серйозні помилки.	1-3

Таблиця 2.4 - Рівні та показники для оцінювання критерію: «Грамотична усвідомленість у писемному мовленні»

Рівень	Показник	Бали
Високий	Учень здатний логічно та послідовно викладати думки у процесі писемного мовлення.	10-12
Достатній	Учень здатний логічно та послідовно викладати думки у процесі писемного мовлення, але допускає 2-3 помилки.	7-9
Середній	Учень допускає значні помилки (5-6) при викладенні думок у писемному мовленні.	4-6
Низький	Учень допускає серйозні помилки при викладенні думок у писемному мовленні.	1-3

Для досягнення поставленої мети були використані наступні методи:

Тестування: тест для визначення рівня граматичних знань, лексичного запасу та навичок письма.

- Зразки письмових робіт: Аналіз письмових творів для оцінки структури, лексики та граматики.

Засоби дослідження:

- Спеціально розроблений тест.
- Листувальна діяльність, що включала завдання на написання листів, есе та інших видів письмових висловлювань.

Процедура дослідження

- Розподіл учнів на групи для проведення тестування та аналізу письмових робіт.
- Проведення тестів та збір зразків письмових робіт.
- Аналіз результатів та визначення рівнів писемної комунікативної компетентності.

Діагностичний зріз включав в себе оцінювання рівня розвитку англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-го класу. На основі результатів дослідження будуть сформульовані основні висновки та рекомендації для вчителів та методистів. Це дозволить визначити конкретні напрямки для вдосконалення програми навчання та підвищення рівня англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-го класу. Детальний опис стандартизованого тесту, який використовувався для визначення граматичних та лексичних навичок учнів 10-го класу перед початком навчального року. Цей тест визначав основні аспекти їхньої писемної комунікативної компетентності.

Опис тесту:

1. Складові тесту: Тест складався з трьох основних частин: граматики, лексики та письмовий компонент.

2. Граматичний тест: Включав серію вправ на вибір правильного варіанту граматичної конструкції. Аналізувалися типові граматичні труднощі, з якими учні можуть стикатися.

3. Лексичний тест: Містив завдання на співставлення слів з їхніми визначеннями та контекстуальне використання нових слів. Вивчалися основні теми та області лексики.

4. Письмовий компонент: Учні повинні були написати короткий твір на задану тему. Оцінювалися структура, логіка висловлення та рівень використання мовних засобів.

Процедура проведення: Тест проводився в спеціально обладнаних аудиторіях під час одного з перших навчальних днів. Учні отримали час для виведення кожного завдання. Враховувалось не лише правильність відповідей, а й можливі нюанси, що вказували на рівень загальної писемної компетентності. Цей опис дозволяє читачеві чітко уявити методіку та інструментарій, використані для діагностики вихідного рівня розвитку англомовної писемної комунікативної компетентності.

Для визначення вихідного рівня англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-го класу, нами були розроблені контрольні завдання. Завдання містили три вправи, учні мали 30 хвилин для їх виконання.

Контрольні завдання вихідного рівня володіння англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-го класу.

Комплекс вправ складається з наступних груп вправ:

1. Вправи, створені задля зняття лексико-граматичних труднощів в учнів.
2. Вправи, створені задля розуміння читаного матеріалу.
3. Вправи, створені задля формування комунікативних умінь з письма.

Результати нашого експерименту представляємо у вигляді таблиці 2.5:

Таблиця 2.5 – Динаміка розвитку вихідного рівня англомовної писемної комунікативної компетентності учнів за результатами експериментального досліджу

Критерії	Групи	Рівні розвитку англомовної писемної комунікативної компетентності							
		Високий (10-12 балів)		Достатній (9-7 балів)		Середній (6-4 бали)		Низький (3-1 бали)	
		КУ абс.	%	КУ абс.	%	КУ абс.	%	КУ абс.	%
Лексична правильність мовного оформлення	КГ (13)	2	15.4	2	15.4	4	30.8	5	38.4
	ЕГ (15)	3	20	3	20	3	20	6	40
Відповідність писемного мовлення комунікативному завданню	КГ (13)	2	15.4	1	7.8	5	38.4	5	38.4
	ЕГ (15)	3	20	4	26.7	3	20	5	33.3
Граматична усвідомленість у писемному мовленні	КГ (13)	2	15.4	2	15.4	4	30.8	5	38.4
	ЕГ (15)	3	20	3	20	3	20	6	40
Загалом	КГ (13)	2	15.4	2	15.4	4	30.8	5	38.4
	ЕГ (15)	3	20	3	20	3	20	6	40

На основі проведеного дослідження виявлено, що вихідний рівень розвитку англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-го класу має свої особливості та загальні тенденції.

Граматика та Лексика: У багатьох випадках учні виявили добру граматичну базу, але спостерігається тенденція до допущення помилок у вживанні деяких граматичних конструкцій, зокрема в часових формах та вживанні артиклів. Щодо лексики, учні виявили різний рівень словникового запасу, зокрема виявлено слабкість у використанні синонімів та антонімів.

Письмовий компонент: Більшість учнів демонструють здатність виразно висловлювати свої думки. Однак, спостерігається нерівномірність в структурі текстів, а також недостатнє використання засобів зв'язку між реченнями. Деякі учні виявили тенденцію до монотонності в обраному словниковому запасі.

Дослідження підтверджує, що велика частина учнів має потенціал для покращення своєї англомовної писемної комунікативної компетентності. За результатами тестування можна визначити індивідуальні потреби кожного учня та врахувати їх при подальшому формуванні навчального процесу.

2.2 Комплекс вправ для розвитку англомовної писемної комунікативної компетентності мовлення учнів 10-го класу

Володіння навичками англомовного писемного мовлення охоплює вдосконалення базової комунікативної компетенції, що дозволяє учням застосовувати писемні навички у типових ситуаціях повсякденного спілкування, використовуючи отримані вміння в цьому напрямку [28, с. 46]:

- заповнити нескладну анкету, формуляр або опитувальний лист;
- написати вітальну листівку закордонному ровеснику до одного зі свят, що відзначається в країні, а також до дня народження;
- написати листа родичу/другу закордон;
- написати коротке повідомлення.

Щоб досягти такого рівня володіння письмовим мовленням, учні повинні систематично виконувати конкретні комунікативні завдання [33, с. 45]:

1) Завдання, які передбачають заповнення анкети чи формуляру, включають в себе такі вимоги: використовувати друковані літери; вказувати власну адресу та дату народження.

2) Завдання для написання вітальної листівки закордонному ровеснику передбачають виконання таких основних дій:

- скласти адресу для іноземного адресата, вказати дату, створити вітання, висловити власні думки.

3) Завдання для написання листа включають в себе наступні ключові кроки:

1. Формулювання особистих думок, ідей та почуттів, які будуть висловлені в листі.
2. Чітке та лаконічне висловлення ідей.
3. Дотримання структури листа, включаючи вітання, основну частину та закінчення.
4. Використання виразів та формул, щоб висловити ввічливі та дружби висловлення.
5. Слідкування за граматиною та правописом.

4) Завдання для написання нотаток, коротких повідомлень та записок, передбачають виконання таких основних дій:

- коротке формулювання основного повідомлення чи інформації;
- використання лаконічних та ясних виразів для передачі ідеї;
- дотримання стислості та чіткості викладення;
- чітке визначення адресата та мети повідомлення;
- використання адекватної форми та мовного тону залежно від контексту;
- збереження формальності чи неформальності, враховуючи характер відносин з адресатом;
- врахування граматичних та стилістичних норм мовлення.

5) Структурування витягів з тексту та розробка плану для аналізу прочитаного або прослуханого матеріалу передбачають здійснення наступних основних завдань:

- виділення ключових ідей та основних фактів у тексті;
- формулювання стислих та чітких висновків щодо змісту тексту;
- структурування інформації за логічними блоками;
- визначення заголовків для кожного блоку інформації;
- здатність виокремити основний зміст та ідеї тексту;
- використання ключових слів та фраз для утворення виписок і плану;

- збереження послідовності і структури тексту при створенні виписок і плану.

У багатьох підручниках можна зустріти покрокові інструкції для учнів над створенням грамотного, структурованого письмового повідомлення. Прикладом може бути наступна інструкція:

Activities for putting together a good piece of work in writing.

- a) Check language use
- b) Check layout and punctuation
- c) Check spelling
- d) Check for unnecessary repetition
- e) Decide on the information for each paragraph
- f) Record diverse thoughts
- g) Choose the most suitable ideas for incorporation
- h) Compose a finalized version of the corrected text [56, с. 125].

Засобом навчання писемного мовлення виступає вправа. Структура серії вправ навчання старшокласників іншомовної писемної мови як виду мовної діяльності включає дві групи вправ.

Перша група вправ включає умовно-комунікативні рецептивно-репродуктивні вправи, націлені на вдосконалення лексико-граматичних навичок та формування умінь іншомовного письмового мовлення [22, с. 465]. Перед учнями ставиться певне комунікативне завдання та формулюються ситуаційні умови писемного мовлення: мета написання того чи іншого твору, його тема та/або проблема, ролі адресата та адресанта та загальний характер їх взаємовідносин.

Виконання вправи спирається на текст-зразок, підлягає переробці учнями. Переробка може передбачати перефразування мовного зразка, розширення висловлювання, трансформацію вихідної моделі [57, с. 347].

Друга група вправ спрямована на вдосконалення умінь іншомовної письмової мови та включає комунікативні продуктивні письмові вправи з

операми та без у написанні листів, біографії, характеристики, у заповненні офіційних бланків, у написанні записок, творів, оповідань, есе. До цієї групи вправ входять і творчі письмові завдання, які передбачають рецензування, реферування, інструкцію прочитаного чи прослуханого тексту [34, с. 136].

Письмові роботи творчого чи напівтворчого характеру використовуються спочатку за допомогою змішаних опор у вигляді питань до картини, малюнку, фотографії, тексту; на наступному етапі опори знімаються.

Творче письмо можна впроваджувати на будь-якому етапі навчання. Спочатку можна надавати учням різні види підтримки у формі візуальних та слухових матеріалів: предмети, картинки, фотографії, аудіотексти, пісні, інструментальні твори, відеофільми, а також графічні засоби виразності, такі як інструкції, вірші, оповідання, зразки писемного мовлення [49].

Поступово можна залучати їх до написання листів, створення історій від імені будь-якого героя чи предмета щодо історії його життя, письмового продовження будь-якої перерваної історії або відомого літературного твору, написання міні-творів чи есе за обраною цитатою чи статтею. Також для творчих письмових завдань можуть бути використані ділові тексти інформаційного характеру. Учням ставляться питання особистого характеру, такі як: What significance does this information hold for me?; In what ways does this situation contrast with situations in my country (family, school)?; What actions would I take if I were in their position? What would be the reasoning behind my choices? [62, с. 357].

Письмові творчі завдання мають значний навчальний потенціал і можуть бути використані на будь-якому уроці з іноземної мови. Вчитель вибирає та використовує їх у навчальному процесі, враховуючи цілі навчання та рівень комунікативних умінь учнів. Важливо дотримуватися трьох основних умов при впровадженні креативного письма: формулювання навчальних цілей, використання принципів, методів та прийомів навчання, а також оцінка рівня володіння мовним умінням [59, с. 357].

Щоб навчити учнів використовувати письмо у комунікативних цілях, необхідно розвинути навички, наводити думки у письмовій формі. Основні

вправи, що формують регулюючі навички, включаються у перемикання додаткової уваги учнів з формальною значеннєвою точкою зору, що забезпечує поточний рівень автоматизації дій з мовним освоєнням [39, с. 247].

Для розробки комплексу вправ ми взяли за основу таку класифікацію вправ для навчання письма:

- репродуктивні (написання власного тексту з опорою на зразок);
- репродуктивно-продуктивні (написання власного тексту із опорою на ключові слова, схеми, слова, картки);
- продуктивні (вираження власних думок у письмовій формі з проблемної тези) [58].

Ми розробили комплекс завдань, який включає чотири групи вправ:

1. Вправи з розвитку умінь та навичок письма.
2. Вправи, створені задля вдосконалення умінь написання речень (narrative and descriptive paragraphs);
3. Вправи, спрямовані на вдосконалення умінь написання абзаців;
4. Вправи, спрямовані на вдосконалення вмінь та навичок написання есе «за та проти» (Argumentative Essay or For and Against Essay) [61, с. 258].

І так, у вправи на розвиток умінь та навичок письма ми розділили на дві частини: Controlled Writing і Creative Writing.

Частина перша:

Приклад вправи на "Controlled Writing" (контрольоване письмо) на тему George Washington та будинок Mount Vernon:

Task: "Write a short story about how George Washington, the first President of the United States, lived in the Mount Vernon mansion. Use the information provided above. Focus on details about Washington's life at Mount Vernon."

Possible Answer: "George Washington, the first President of the United States, did not reside in the White House. During his presidency from 1789 to 1797, the White House was still under construction. Instead, Washington lived in a splendid estate known as Mount Vernon. This mansion, situated on the banks of the Potomac River, captivates with its architectural beauty. Mount Vernon had everything needed

for a comfortable life. Large rooms for entertaining guests, a study for private conversations, and extensive gardens and farms surrounded the property. Washington loved this place and favored it during his presidency.

Частина друга

Here's an example of a Creative Writing exercise:

Task: "Imagine you have the opportunity to have a conversation with George Washington about his experiences at Mount Vernon. Write a dialogue between yourself and President Washington. Be creative and include details about life at Mount Vernon, the challenges of his time, and any questions you may have for him."

2. Вправи спрямовані на вдосконалення умінь написання речень:

Мінімальною одиницею мови, що містить закінчену думку, є пропозиція. Тому спочатку ми пропонуємо низку вправ, направлених на вдосконалення умінь написання простих, і особливо складних речень. Ці вправи можна розділити на підгрупи [43, с. 58].

А) Вправи для вдосконалення умінь написання складносурядних та складнопідрядних речень.

За допомогою наступних вправ учні відпрацьовують різні способи з'єднання складних частин пропозицій [53, с. 36].

- вправи, орієнтовані на навчання старшокласників поєднувати частини складносурядного речення.

Task: Combine the following pairs of sentences into a compound sentence. Use appropriate coordinating conjunctions (and, but, or, nor, for, yet, so) and punctuation.

1. The sun was setting. The sky turned shades of pink and orange.
2. She studied hard for the exam. She still felt nervous.
3. He wanted to go to the concert. He didn't have enough money for a ticket.
4. Sarah loves to read. She often visits the library.
5. The team practiced all week. They lost the game.

Б) Вправи, створені для навчання учнів складати пропозиції, що містять опосередковане питання.

Exercise 1: Rewrite the sentences as indirect questions.

1. Are you going to the party?
2. Can she play the piano?
3. Did they finish their homework?
4. Will he visit us tomorrow?
5. Has she read the book?

Possible Answers:

1. I wonder if you are going to the party.
2. I'm curious if she can play the piano.
3. Do you know if they finished their homework?
4. Could you tell me if he will visit us tomorrow?
5. I'm not sure if she has read the book.

Exercise 2: Create indirect questions based on the given situations.

1. Find out if she can swim.
2. Ask him if they have seen that movie.
3. Inquire whether they will attend the meeting.
4. Wonder if she likes chocolate.
5. Check if he finished his project.

Possible Answers:

1. Can you find out if she can swim?
2. Could you ask him if they have seen that movie?
3. Would you mind inquiring whether they will attend the meeting?
4. I'm curious to know if she likes chocolate.
5. Could you check if he finished his project?

These exercises help students practice forming indirect questions and provide an opportunity to use a variety of question words and structures.

Вправи, орієнтовані на навчання старшокласників складати складні пропозиції з допомогою різних з'єднань (combine the following sentences using "although" or "despite"; "because," "so," or "since").

Exercise 1: Combine the following sentences using "although" or "despite."

1. She was tired. She went to the party.
2. He had studied hard. He didn't pass the exam.
3. It was raining. They went for a walk.

Exercise 2: Use "because," "so," or "since" to connect the sentences.

1. She forgot her umbrella. She got wet.
2. He was hungry. He made a sandwich.
3. It was getting late. They decided to leave [68].

Вправи, орієнтовані на навчання старшокласників складати пропозиції з причетними оборотами

Exercise 1: Rewrite the sentence by adding a participial phrase.

1. The girl is eating ice cream. She is happy.
2. The sun set behind the mountains. The sky turned orange.
3. The teacher explained the lesson. She is experienced.

Possible Answers:

1. Eating ice cream, the girl is happy.
2. The sun set behind the mountains, turning the sky orange.
3. Experienced, the teacher explained the lesson.

Exercise 2: Combine the sentences using a participial phrase.

1. The child found a lost puppy. He took it home.
2. The storm passed. We went outside.
3. The athlete won a gold medal. She trained hard.

Possible Answers:

1. Finding a lost puppy, the child took it home.
2. The storm passed, and we went outside.
3. Trained hard, the athlete won a gold medal.

Exercise 3: Create sentences with participial phrases.

1. (Watch, amazed) The magician pulled a rabbit out of his hat.
2. (Finish, tired) After finishing the marathon, she was tired.

3. (Study, focused) Focused on her book, the student didn't notice the time.

These exercises aim to help students practice using participial phrases to add detail and variety to their sentences.

2. Вправи, спрямовані на вдосконалення умінь написання абзаців:

Наступним рівнем висловлювання закінченої думки (після речення) у письмовій формі є абзац. Виходячи з цього, наступна низка вправ спрямована на вдосконалення умінь написання абзаців (paragraphs) англійською мовою. Ці вправи можна розділити на дві підгрупи [50].

A) Вправи, створені задля вдосконалення умінь написання абзаців-оповідань (narrative paragraphs).

У творах оповідального характеру учням необхідно розповісти історію чи написати про якусь подію. Наступні вправи спрямовано на вдосконалення цих умінь в учнів.

Exercise: "Eventful Story Starters"

This exercise is designed to improve narrative writing skills by providing students with interesting story starters.

1. Task:

- Each student receives a different story starter.
- Using the given starter, they have to continue the story and build a narrative around it.

2. Examples of Story Starters:

- "As the old door creaked open, they discovered..."
- "The mysterious package arrived on her doorstep early in the morning..."
- "Lost in the dense forest, they stumbled upon..."

3. Additional Instructions:

- Encourage students to focus on building a plot, developing characters, and creating a sense of suspense or excitement.
- After completing the initial writing, students can share their stories with the class or in small groups for feedback.

This exercise fosters creativity, narrative development, and the ability to engage readers from the very beginning of a story.

Б) Вправи, створені для вдосконалення умінь написання абзаців-описів (descriptive paragraphs).

У творах описового характеру учням необхідно описати людину, предмет чи почуття.

Descriptive Writing Exercise: "Portrait of a Friend"

This exercise aims to enhance students' descriptive writing skills by having them create vivid portraits of their friends.

1. Task:

- Each student selects a friend to describe in detail.
- The description should go beyond physical appearance, encompassing personality traits, hobbies, and memorable experiences.

2. Example Text:

"Sarah is not just a friend; she's a burst of sunshine in any room. With her contagious laughter and ever-present smile, she makes even the gloomiest days brighter. Her hazel eyes sparkle with enthusiasm, reflecting her passion for adventure and discovering new things. Sarah's love for books is evident in the way she talks about her favorite novels, and her room is a cozy haven filled with literary treasures. Whether we're exploring the outdoors or enjoying a quiet evening indoors, Sarah's company is a true joy."

3. Additional Instructions:

- Encourage the use of sensory details (sights, sounds, smells, etc.) to make the description more vivid.
- Students can share their written portraits with the class or discuss them in pairs.

This exercise helps students develop their descriptive language skills and fosters an appreciation for the nuances that make each person unique.

3. Вправи, спрямовані на вдосконалення вмінь та навичок написання есе «за і проти» (Argumentative Essay or For and Against Essay) [54, с. 35].

Методика застосування розробленої серії вправ можна відобразити фрагментами уроків у 10 класі.

Фрагмент уроку 1

Тема: Computers in modern life

Мета уроку: удосконалення лексико-граматичних навичок та формування умінь іншомовного письмового мовлення.

Вправа 1 (умовно-комунікативна рецептивно-репродуктивна на рівні окремих пропозицій).

Методичне завдання: удосконалення лексико-граматичних навичок іншомовного письмового мовлення.

Завдання: Read the article titled "You'd better forget about them," which argues that computers are highly detrimental to teenagers. Identify sentences or points in the article supporting this view.

Зразок виконання:

Вихідна пропозиція: In a written response, present your counterarguments to the author's perspective. Provide evidence and examples to support your viewpoint on how computers can have positive effects on teenagers.

Варіант трансформації: While the article suggests that computers have a negative impact on teenagers, I believe that these devices can be valuable tools for their development. For instance, educational software and online resources enhance learning opportunities. Contrary to the claim that computers isolate teens, social media platforms facilitate connections and foster a sense of community. Moreover, technology proficiency is a crucial skill in the modern world, and early exposure can better prepare teenagers for future challenges.

Вправа 2 (умовно-комунікативна рецептивно-репродуктивна на рівні надфразової єдності).

Методична задача: формування умінь іншомовного писемного мовлення.

Завдання: Exercise: Text Rewriting and Analysis

1. Provide students with a short English text. This could be an excerpt from a book, an article, or a brief poem.

2. The task for students is to rewrite the text, attempting to preserve the structure and style of the original.

3. Once students finish, discuss aspects of their rewritten texts:

- Were they able to retain the main ideas of the original?
- How did they choose words, sentence structure, and other elements of expression?
- Are there differences in their versions of the text? [70, с. 140].

Вправа 3 (умовно-комунікативна рецептивно-репродуктивна на рівні тексту).

Методична задача: формування умінь іншомовного писемного мовлення

Завдання: Write the essay “The role of technology in modern education.”

Фрагмент уроку 2

Тема: The role of computers in modern life

Мета уроку: вдосконалення умінь іншомовного письмового мовлення.

Вправа 1 (писемна комунікативна продуктивність першого рівня з частковою вербальною функціональною опорою).

Методична задача: розвиток умінь вираження у письмовій формі власного ставлення до прочитаного; розвиток умінь логічного структурування викладу.

Завдання: Write a short text on the topic "The Role of Computers in Modern Life," using the provided information and your own thoughts. Follow a simple text structure: introduction, main part, conclusion.

Partial verbal functional support:

- Introduction: Explain why computers have become an integral part of our lives.
- Main part: Consider various aspects of computer usage (education, work, entertainment, communication) and their advantages.
- Conclusion: Express your opinion on how important computers are for contemporary society.

Вправа 2 (писемна комунікативна продуктивність другого рівня без опори).

Методична задача: розвиток умінь іншомовного писемного мовлення.

Завдання: Provide a thoughtful response to your pen-friend's letter on "The Role of Computers in Modern Life." Share your perspective on the drawbacks or negative aspects of computers that were discussed in the text. [67, с. 34].

Тематичний текст у повному обсязі наведено у Додатку А.

Вправа 3 (писемна комунікативна продуктивність другого рівня без опори).

Методична задача: розвиток умінь аргументованого викладу думок у письмовій формі.

Завдання: After the recent class, the new teacher gave a presentation on "Uses of Computers in Everyday Life." Now, she has assigned you the task of listing ten primary reasons for using the computer. The teacher believes that most children only use it for internet surfing. Disprove this assumption by presenting alternative uses. [69, с. 35].

Тематичний текст у повному обсязі наведено у Додатку Б.

Розроблений нами комплекс вправ є сукупністю видів вправ з метою розвитку іншомовної письмової комунікативної компетенції

Перша група вправ спрямована на оволодіння лексико-граматичними навичками; друга група вправ спрямовано формування умінь читання; третя група вправ спрямовано формування комунікативних умінь з письма (додаток В). Вправи представлені у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Вправи на оволодіння лексико-граматичними навичками

№	Група вправ	Типи вправ
1	Вправи, спрямовані на подолання лексико-граматичних труднощів	Репродуктивні вправи Вправи щодо ідентифікації лексичних та граматичних одиниць; Вправи у диференціації лексичних та граматичних одиниць; Конструктивні вправи;

Продовження таблиці 2.6

2	Вправи, спрямовані на розуміння читаного матеріалу	Репродуктивно-продуктивні вправи Вправи визначення теми тексту; Вправи виділення основних смислових віх у тексті; Вправи розуміння фактичної інформації тексту; Вправи «Запитання-відповіді»; Складання плану тексту; Переказ прочитаного тексту (за ключовими словами); переказ тексту.
3	Вправи, створені для формування письмової комунікативної компетенції	Продуктивні вправи Вправи на перефразування ключових слів тези чи твердження; Вправи на організацію письмового висловлювання; Вправи на конструювання аргументації думки «за» і «проти».

У розробленому нами комплексі вправ репродуктивні вправи спрямовані на тренування мовного матеріалу (лексика та граматики). Репродуктивно-продуктивні вправи спрямовані на осмислення прочитаного тексту та передбачають виконання передмовних вправ. Продуктивні вправи формують мовні вміння з письма в учнів, так як спрямовані на створення зв'язного письмового висловлювання з елементами міркування.

Далі наводимо фрагмент комплексу вправ. Вправа у субституції (модальні дієслова) відображено у таблиці 2.7

Вправи, створені задля зняття лексико-граматичних труднощів.

Вправа 1. Make up sentences. Write them down. What should I do?

Таблиця 2.7 – Вправа у субституції (модальні дієслова)

You	must	take some medicine
		take medicine without the mother's advice
		Stay at home
		ask advice
	mustn't	drink cold juice
	should	call the teacher
	shouldn't	get out of the house

Вправа 2. Complete the sentences by filling in the blanks with the words provided in the box. More weirderby overwhelming who there is artificial.

Charlie and the Chocolate Factory, Roald Dahl

1. Harry Potter may be ___ popular, but Willy Wonka is altogether ___.
2. From the ___ poverty experienced ___.
3. Charlie on his trip to Willy Wonka's phantasmagorical sweet factory ___ nothing ___ sweetened in Roald Dahl's startling work of fantasy [60, с. 259].

Приклад вправ на навчання англomовному письму у ситуаціях знайомства через листування представлений нижче.

Розроблений нами комплекс має у своєму складі як комп'ютерні вправи, і вправи без використання комп'ютера.

Вправа 3. The introduction and the conclusion of a personal letter consist of certain structural elements. Look at the English letters below and label their structural elements [69, с. 124].

	<i>Date</i>	<i>Sender's address</i>	<i>Closing</i>	<i>Greeting</i>	<i>Sender's name</i>	
		92 Mount Road London NW 10 3YE			92 Mount Road London NW 10 3YE	

10 October 2003		10 October 2003
Dear Mike,		Dear Mr Andrews,
I obtained your address from the International Pen-friend Association and opted to compose a letter...		I am writing with the reference to ...
Yours,		Sincerely yours,
Nick		<i>N. Johnson</i> Nick Johnson

Вправа 4: It is quite common for the initial letters to new pen-friends to express what exactly the writer expects to gain from this correspondence. Read the following passages and match them with the writer's intention they serve to express.

The writer wants to exchange information.	The writer wants to exchange letters and souvenirs.	The writer wants to exchange letters and visits.
<ul style="list-style-type: none"> • <i>I wish to engage in letter exchanges with you to discover more about you and your country. I am more than willing to respond to any inquiries you may have about England and me.</i> • <i>I would be delighted to gain insights into life and education in your country. Feel free to ask any questions; I'll be happy to answer them.</i> • <i>I am open to responding to any inquiries about life in the US, art, theater, and more. Simply pose your questions.</i> • <i>Please ask as many questions as you want. I'll be pleased to answer them.</i> • <i>I'm willing to exchange copies of literature, music, movies etc.</i> 		

I'll be glad to exchange photos, video tapes, CDs – anything that can help us learn more about each other.

- *I'll be glad to receive you as my guest one day and visit your country.*
- *I'd like to exchange letters with you and perhaps exchange visits one day.*

Щоб сформувати вміння писати з елементами міркування, необхідно працювати зі стратегіями виконання, тренуючись з допомогою відповідних вправ [57, с. 24]. Цей комплекс вправ сприятиме формуванню навичок самостійного творчого мислення та письмового висловлення особистих думок.

Також учні старших класів мають вміти писати есе аргументативного характеру. Будь-яка творча робота повинна творча, тому ми наголосили учням на наступних моментах:

- по-перше, збуджувати інтерес читача, торкатися цікавих тем, бути написано гарною літературною мовою;
- по-друге, бути цілісною, а всі пропозиції та абзаци мають бути пов'язані одна з одною;
- по-третє, бути пропорційною;
- по-четверте, відповідати змісту, бути цікавою, проблемною;
- по-п'яте, мати чітку структуру [55, с. 235].

Написання есе має велике значення, оскільки це допомагає авторові розвивати навички чіткого та грамотного висловлення думок, структурування інформації, використання основних категорій аналізу, виявлення причинно-наслідкових зв'язків, ілюстрації концепцій відповідними прикладами та аргументацію своїх висновків.

2.3 Експериментальна перевірка ефективності запропонованого комплексу вправ для активізації процесу розвитку англомовної писемної комунікативної компетентності в 10-го класу

Метою експерименту була перевірка ефективності розробленої серії вправ для формування ключових навиків навчання писемному мовленню в учнів 10-го класу на уроках англійської мови у процесі вивчення теми *Computers in modern life* у 10 класі закладу загальної середньої освіти.

У дослідження взяли участь 28 учнів 10 класу. Учні були розподілені на експериментальну групу (ЕГ) та контрольну групу (КГ) на основі загальної успішності.

Для досягнення мети вирішувалися такі завдання:

- визначити вихідний рівень розвитку навичок та умінь іншомовної писемної мови в експериментальній та контрольній групах 10 класу;
- вивчити із учнями експериментальної групи тему *Computers in modern life* з допомогою серії розроблених вправ;
- визначити підсумковий рівень розвитку навичок та умінь письмового мовлення учнів експериментальної та контрольної груп;
- порівняти рівень розвитку навичок та умінь іншомовної писемної мови в експериментальній та контрольній групах до та після проведення формуючого експерименту.

Дослідження проводилося на базі Комунального ЗЗСО «Ліцей №1 Хмельницької міської ради» у двох підгрупах 10 класів.

На основі виділених критеріїв і їх показників визначено високий, достатній, середній і початковий рівні сформованості англійської писемної комунікативної компетентності учнів у процесі роботи з текстом (додаток Г).

Після закінчення експерименту із застосуванням розробленої серії вправ на тему *Computers in modern life* було проведено постекспериментальний зріз, результати якого оцінювалися за аналогічними критеріями та показниками (див. табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Результати постекспериментального зрізу знань

Критерії	Групи	Рівні розвитку англомовної писемної комунікативної компетентності							
		Високий (10-12 балів)		Достатній (9-7 балів)		Середній (6-4 бали)		Низький (3-1 бали)	
		КУ абс.	%	КУ абс.	%	КУ абс.	%	КУ абс.	%
Лексична правильність мовного оформлення	КГ (13)	3	23	3	23	4	31	3	23
	ЕГ (15)	5	33.3	4	26.7	3	20	3	20
Відповідність писемного мовлення комунікативному завданню	КГ (13)	3	23	3	23	4	31	4	31
	ЕГ (15)	5	33.3	5	33.3	3	20	2	13.4
Граматична усвідомленість у писемному мовленні	КГ (13)	3	23	4	31	3	23	3	23
	ЕГ (15)	5	33.3	5	33.3	3	20	2	13.4
Загалом	КГ (13)	3	23	3	23	4	31	3	23
	ЕГ (15)	5	33.3	3	20	3	20	4	26.7

Таким чином, проводилася перевірка ефективності розробленого комплексу вправ та проведено аналіз рівнів сформованості іншомовної письмової компетенції учнів у 10 класі. У КГ 23 % учнів досягли високої сформованості іншомовної писемної мови, 23% - достатньої, 31% учнів – середній рівень та 23 % учнів – низький рівень. У ЕГ ми виявили 33.3 % учнів як учні із високим рівнем сформованості писемного мовлення, 20 % - достатній рівень, 20 % учнів – середній рівень сформованості та 26.7 % – низький рівень.

Порівнюючи результати учнів до та після експерименту, можна побачити значні зміни, тому, ми сформувавши загальні результати динаміки рівнів сформованості писемної комунікативної компетентності учнів за результатами дослідження у формі таблиці 2.9:

Таблиця 2.9 – Динаміка рівнів сформованості писемної комунікативної компетентності за результатами дослідження

Групи	Етапи експерименту	Рівні розвитку							
		Високий (10-12 балів)		Достатній (9-7 балів)		Середній (6-4 бали)		Низький (3-1 бали)	
		КУ абс.	%	КУ абс.	%	КУ абс.	%	КУ абс.	%
КГ (13)	Перед експериментом	2	15.3	2	15.3	4	31	5	38.4
	Після експерименту	3	23	3	23	4	31	3	23
ЕГ (15)	Перед експериментом	3	20	3	20	3	20	6	40
	Після експерименту	5	33.3	3	20	3	20	4	26.7

Ми створили гістограму, за допомогою якої можна побачити різницю між двома групами на різних етапах дослідження (рисунок 2.1).

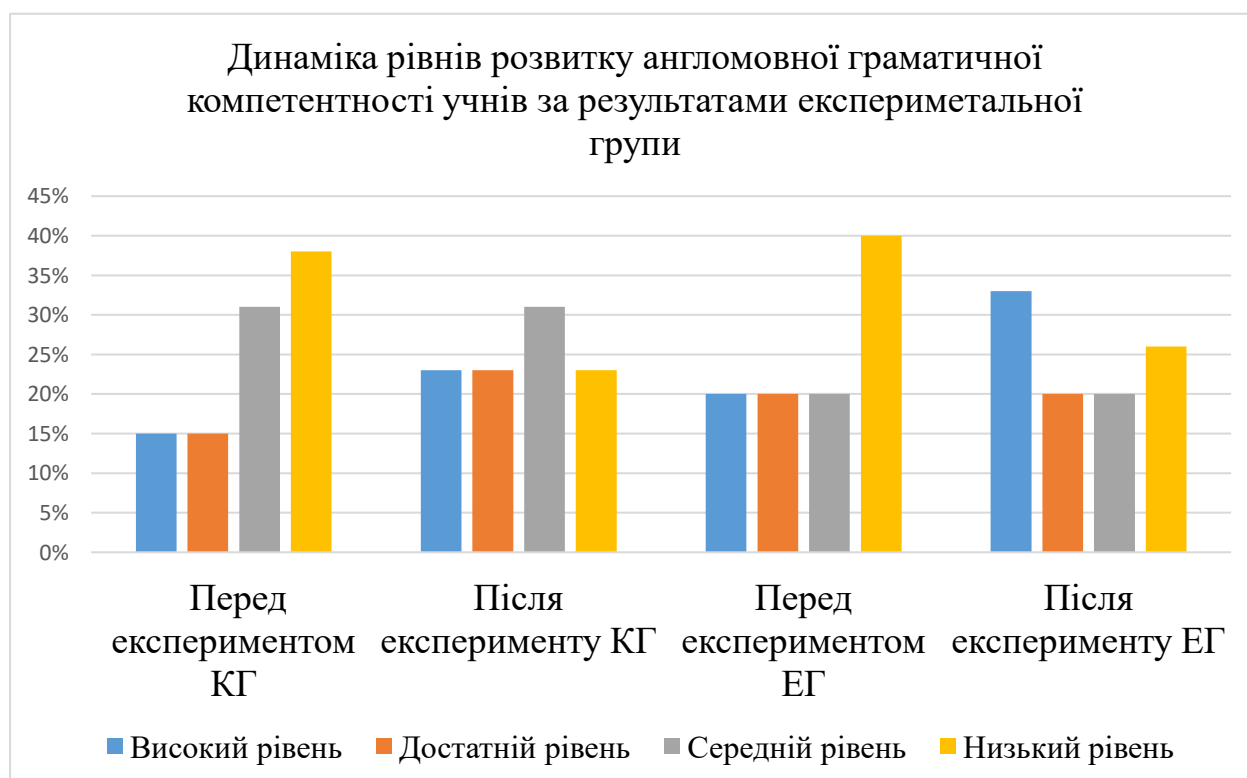

Рисунок 2.1 – Динаміка рівнів розвитку англомовної граматичної компетентності

Зважаючи результати експериментального дослідження, слід вважати, що педагогічний експеримент був вдалим та ефективним для формування англomовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-х класів.

ВИСНОВКИ

Реалізація експериментального дослідження дозволила досягти визначеної мети, і вирішення поставлених завдань призвело до таких висновків.

1. Визначено суть англомовної писемної комунікативної компетентності, методи, принципи та цілі її формування. Виявлено, що навчання писемного мовлення створює умови для формування необхідних знань. Англомовна писемна комунікативна компетентність — це комплекс навичок та вмінь, необхідних для висловлення думок, ідей та інформації письмово на англійській мові. Вона охоплює володіння граматикою, лексикою, навичками будування логічних текстів та здатністю адаптувати письмові висловлювання до конкретного контексту та аудиторії. Формування вмінь англомовної письмової комунікативної компетенції та культури мовлення у процесі вивчення англійської мови є одним із важливих завдань методики її навчання. Аналізуючи визначену сутність англомовної писемної комунікативної компетентності, а також методи та принципи її формування, можна зробити висновок, що успішне володіння письмовою англійською мовою вимагає інтегрованого підходу, орієнтованого на комунікацію та побудованого на індивідуалізованому підході до учнів. Планування та реалізація уроків повинні сприяти вирішенню реальних комунікативних завдань, розвивати граматичні та лексичні навички, а також надавати можливості для творчого вияву учнів у письмовій формі.

2. Схарактеризовано особливості формування англомовної писемної комунікативної компетентності за допомогою інтерактивних методів навчання. Особливості навчання іншомовного письмового мовлення як виду мовної діяльності. До лінгвістичних особливостей іншомовного письмового мовлення віднесено: повноскладові поширені речення, складніший синтаксис, наявність у реченнях слів-зв'язок (засоби когезії), слів, що допомагають структурувати письмову мову. Англомовна писемна комунікативна компетентність є важливою частиною навчання, і використання інтерактивних методів може значно покращити ефективність цього процесу. Особливості формування англомовної

писемної компетентності із використанням інтерактивних методів включають: інтерактивні методи навчання створюють можливості для активної участі учнів. Заохочуючи їх висловлювати свої думки, ідеї та переконання письмово, ці методи сприяють формуванню вмінь ефективного вираження себе на письмі. Використання інтерактивних завдань у формі групової роботи дозволяє учням обмінюватися думками та коригувати один одного. Це розширює їхнє мовленнєве середовище та розвиває навички співпраці. Інтерактивні методи часто базуються на використанні сучасних технологій, таких як відеоуроки, веб-ресурси, чати та блоги. Це надає учням можливість використовувати мову в реальних ситуаціях та розвивати навички відповідно до сучасних комунікаційних стандартів. Використання рольових ігор дозволяє учням емпатію та створює сценарії, в яких вони можуть випробувати та вдосконалити свої писемні навички в різних ситуаціях, таких як написання листів, рецензій або статей. Інтерактивні методи надають можливість негайного зворотного зв'язку від вчителя та співучнів, що сприяє виправленню помилок та покращенню навичок.

За допомогою інтерактивних методів навчання можна створити динамічне та захоплююче середовище, яке підтримує розвиток англомовної писемної комунікативної компетентності. Ці методи створюють зручний простір для вдосконалення навичок виразного письма та розвивають критичне мислення учнів. До методичних особливостей навчання іншомовної писемної мови як виду мовної діяльності відносяться: оволодіння графікою та орфографією із застосуванням матеріалу, обробленого раніше усно; засвоєння структурних моделей пропозицій, властивих усній та письмовій формах спілкування, комбінування їх у мовленні; оволодіння письмовою мовою як засобом спілкування.

3. Розроблено комплекс вправ для активізації процесу розвитку англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-го класу за допомогою інтерактивних методів навчання. Розроблений комплекс вправ спрямований на інтенсивний розвиток писемної комунікативної компетентності

учнів 10-го класу, використовуючи інтерактивні методи навчання. Кожна вправа має свою унікальну мету та спрямована на розвиток конкретних аспектів навичок письма. Визначено, що для вивчення письма використовуються умовно-комунікативні і комунікативні вправи. Серед основних вправ, які сприяють розвитку та удосконаленню вмінь творчого письма, є комунікативні вправи.

Комплекс вправ створено з урахуванням психологічних та освітніх особливостей учнів 10-го класу та спрямований на підвищення мотивації до вивчення англійської мови, розвиток творчих та аналітичних здібностей, а також на формування ефективних навичок писемної комунікації.

4. Експериментально перевірено ефективність розробленого комплексу вправ для формування англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-го класу за допомогою інтерактивних методів навчання. Використання інтернет-технологій у розвитку писемних навичок дозволяє ефективно вирішувати різноманітні навчально-дидактичні завдання. Це включає формування стійкої мотивації, активізацію розумових здібностей учнів і забезпечення навчання новими автентичними матеріалами. Під час такого навчання учні розвивають навички самостійної роботи з матеріалами, інтенсифікується навчальний процес, реалізується комунікативний, особистісно-орієнтований та диференційований підхід до навчання, і відбувається активне спілкування з представниками інших країн та культур. Експеримент підтвердив ефективність розробленого комплексу вправ для розвитку англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-го класу за допомогою інтерактивних методів навчання. Основні висновки:

Підвищення мотивації та активності учнів: Учасники експерименту виявили підвищений інтерес до вивчення англійської мови через застосування інтерактивних методів. Вправи виявилися цікавими та стимулюючими для власного висловлення думок та ідей. Розвиток комунікативних навичок: Учні, які приймали участь у вправах, продемонстрували покращення у навичках письмової комунікації. Вони виявили більшу впевненість у вираженні своїх думок та використанні різноманітної лексики. Розширення обсягу

лінгвістичного матеріалу: Застосування інтерактивних методів сприяло активному використанню нового лінгвістичного матеріалу, який учні засвоїли в контексті реальних ситуацій. Поліпшення співпраці та взаємодії: Групові вправи сприяли формуванню ефективної командної роботи, розвитку вміння слухати та реагувати на думки партнерів. Підвищення самооцінки та взаємного оцінювання: Учні виявили більшу самосвідомість у письмовому вираженні та вмінні об'єктивно оцінювати свої та роботи товаришів.

На підставі отриманих результатів можна визначити, що розроблений комплекс вправ, підтриманий інтерактивними методами, є ефективним інструментом для формування англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-го класу.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Абрамович С. Д., Чікарькова М. Ю. Мовленнєва комунікація/ Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 472 с.
2. Андрієвич І. В. До проблеми конструювання змісту уроку іноземної мови у старшій школі // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць. К. : Пед. думка, 2011. С. 437-446.
3. Андрієвич І. В. Мовленнєві опори як засіб навчання усного мовлення на уроках іноземної мови в старшій школі // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. Праць. К. : Пед. думка, 2012. 231 с.
4. Андрієнко І. Ф. Зарубіжні методичні концепції навчання іншомовного писемного мовлення та їх застосування в українському ВНЗ. Іноземні мови, 2001. С. 22.
5. Бажанов І. В. Методика навчання майбутніх філологів англійського писемного мовлення з використанням мовного портфеля : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Запоріжжя, 2012. 221 с.
6. Бецько О. С. Концепції навчання писемного мовлення у сучасних умовах. Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 24 берез. 2015 р. / М-во освіти і науки України, КАМГС «КПШ» ; редкол.: Н. С. Саєнко (голова) та ін. Київ : КПШ, 2015.
7. Бідюк Н. М. Теоретико-методологічні підходи у навчанні іноземної мови. Хмельницький : ХНУ, 2018. 194 с.
8. Білан Н. М. Роль письма на заняттях з іноземної мови // Матеріали III Міжнародної наукової інтернет-конференції «Сучасний соціокультурний простір», 2016. 144 с.
9. Бойко М. І. Формування і розвиток писемної грамотності на уроках / М. І. Бойко.- Англійська мова та література, 2010. С. 7-12
10. Варварук І. М. Роль креативного письма у навчанні англійської мови студентів педагогічних університетів. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти, 2014. С. 127–130.

11. Вишневецький О. І. Методика навчання іноземних мов: навч. посіб. Київ, 2017. 206 с.
12. Вовк О. І. Формування англомовної граматичної компетенції у майбутніх учителів в умовах інтенсивного навчання. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. К: 2008. С.8.
13. Горпенко О. Розвиток умінь креативного письма на заняттях з іноземної мови. Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград, 2015. С. 424-429.
14. Державний стандарт загальної середньої освіти. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/derzht/derj_standart.doc.
15. Жицький Є. І. Самостійність і творча активність у процесі вивчення іноземної мови. К.: Школа, 1999. 244 с.
16. Калініна Л. В. Навчання англійської мови та культури у соціокультурному аспекті. Іноземні мови, 2008. 48 с.
17. Коваленко О. Урахування дитиноцентрованої освітньої моделі та компетентісно орієнтованого змісту шкільної освіти при вивченні іноземної мови у загальноосвітніх навчальних закладах. Іноземні мови в навчальних закладах, 2005. С. 92-99.
18. Коганов А. Б. Сучасна англійська мова: Розмовні теми (лексика, тексти, діалоги, вправи): Для школярів, абітурієнтів, студентів. Київ: А.С.К., 2020. 352 с.
19. Ковалевич І. І. Концептуальні засади підготовки вчителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій / Науковий вісник Миколаївського державного університету: зб. наук. праць. Випуск 20: Педагогічні науки. Том 2. Миколаїв: МДУ, 2008. С. 255–263.
20. Констянтинова М. О. Суть та зміст навчання писемного мовлення у старшій школі. Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації 2008 рік : Збірник наукових праць. Житомир, 2008. С. 198-201.

21. Кривчикова Г. Ф. Методика інтерактивного навчання писемного мовлення майбутніх учителів англійської мови : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 ; Київськ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2005. 22 с.

22. Кузів М. З., Юрчиш Т. В., Полкова І. О. Використання інтерактивних технологій на занятті іноземної мови. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки», 2021. Вип. № 2. С. 48–53

23. Курило Л. В. Мета і зміст навчання майбутніх викладачів англійської мови професійно орієнтованого наукового писемного мовлення // Вісник Київського національного лінгвістичного університету, 2012. С. 47-55.

24. Литвин С. В. Навчання писемного спілкування учнів старшої загальноосвітньої школи / С. В.Литвин, Н. К.Скляренко. К.: Ленвіт, 2001. 48 с.

25. Литвин С. В. Система вправ для навчання писемного спілкування учнів старших класів середньої загальноосвітньої школи. Іноземні мови. 2001. С. 4-9.

26. Луценко О. В. Психолого-педагогічні особливості формування англомовної писемної комунікативної компетенції / К.: НТУУ «КПІ», 2013. С. 118-128.

27. Машина С. Формування комунікативної компетентності учнів /Початкова школа, 2017. С.15-18.

28. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підручник / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С.В. Тезікова. К. : ВЦ «Академія», 2010. 328 с.

29. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколь. К.: Ленвіт, 2002. С. 187 – 205.

30. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції : Курс лекцій : [навч. – метод. посібник для студ. мовн. спец. осв.-кваліф. рівня «магістр»] / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. К. : Ленвіт, 2011. 344с.

31. Мневець, С. М. Робота з текстом на уроці іноземної мови як процес творчої співпраці вчителя та учня. – Режим доступу: <https://school12.cn.ua/2015/10/12/>
32. Морська Л. І. Теорія та практика методики навчання англійської мови/ Л. І. Морська. Тернопіль.: Астон, 2003. 248 с
33. Морська Л. Інформаційні технології у навчанні іноземних мов : навчальний посібник / Л.Морська. – Тернопіль: Астон, 2008. – 256 с.
34. Манькевич О. О. Етапи навчання іншомовного писемного мовлення як засобу спілкування. Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки», 2012. С. 104–107.
35. Мотрюк Н. Г. Методичні концепції навчання іншомовного писемного мовлення. – Буковинський державний медичний університет, Україна. / Н. Г. Мотрюк. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/41_PWSN_2014/Philologia/5_184035.doc.htm
36. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10 – 11 класи [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf>.
37. Ніколаєва Є. Ю. Рівні володіння іншомовним мовленням / Є. Ю. Ніколаєва, О. М. Шерстюк // Іноземні мови, 2000. С. 69
38. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці) : [навч. посібник]. / С. Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2008. 23 с.
39. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентісного підходу / С. Ю. Ніколаєва // Іноземні мови, 2010. С. 11–17.
40. Новак І. М. Інтерактивні методи навчання іноземних мов у закладах вищої освіти. Інноваційна педагогіка, 2021. С. 121–125
41. Олійник, Т. І., Афанасьєва, В. Ю. Інтернет-технології у навчанні старшокласників англійської мови. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер. : Педагогічні науки, 2013. 216-220 с.

42. Подосиннікова, Г. І. Методична характеристика інтерактивного навчання іноземних мов: Педагогіка, 2012. 196-208 с.
43. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібник. Київ, 2004. 192 с.
44. Попова О. В. Розвиток інноваційних процесів у середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладах України в ХХ столітті: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / О. В. Попова, Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г. С. Сковороди. Х., 2001. 530 с.
45. Порохня Л. Метод проектів у навчальній діяльності / Л. Порохня // Директор школи, 2006. С. 12–15.
46. Садикова І. В. Писемна комунікація в сучасному медійному просторі// Мовні і концептуальні картини світу. Збірник наукових праць Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Випуск 42. Частина 2. К.: ВПЦ “Київський університет”, 2012. С. 125-130
47. Скляренко Н. К. Методика формування іншомовної граматичної компетенції в учнів загальноосвітніх навчальних закладів / Н. К. Скляренко // Іноземні мови, 2011. С. 15–25
48. Скляренко Н. К. Методика формування іншомовної компетентності у техніці письма/ Н. К. Скляренко. Іноземні мови, 2012. С. 76-90.
49. Скляренко Н. К. Навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. / Н. К. Скляренко. Київ, 2013. 13-15 с.
50. Скляренко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь / Н. К. Скляренко // Іноземні мови, 1999. № 3. С. 3-20
51. Скорнякова М. Є. Сучасні методи викладання англійської мови. / М. Є. Скорнякова Англійська мова та література. Київ, 2005. 131 с.
52. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах: кол. монографія / С. Ю. Ніколаєва та ін.; за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2015. 443 с.

53. Гарнопольський О. Б. Методичні засади і структура посібника з навчального академічного письма англійською мовою студентів ВНЗ / О.Б.Гарнопольський та ін. // Іноземні мови, 2006. С. 10–13

54. Федоренко Ю. П. Формування у старшокласників комунікативної компетенції в процесі вивчення іноземної мови : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09 / Луцьк, 2005. С. 200-250.

55. Шевченко Є. Використання інтерактивних технологій для розвитку пізнавального інтересу на уроках англійської мови // Англійська мова та література, 2005. С. 4-6.

56. Юденко В. І. Сучасні стратегії підготовки учнів старшої школи до зовнішнього незалежного оцінювання з англійської мови (писемне мовлення) / В.І. Юденко. Методичні вказівки. Вінниця, 2015. 56 с.

57. Ярмолюк А. В. Технології вдосконалення культури писемного мовлення учнів / А. В. Ярмолюк // Українська мова і література в школі, 2013. С. 16-20

58. Barlow L. Early Recognition of Learning Difficulties – The Key Component / L. Barlow // Home and Family: Special Education, 2010. P.42–46.

59. Bastian T. An investigation into the effects of second language learning on achievement in English / T. Bastian // English Language Arts Skills in Instruction / ed. by S. Krashen, T. Terrell. – Boise, ID : University of Idaho, 1980. P. 6176–6177.

60. Daffern T., Mackenzie N. M. Theoretical perspectives and strategies for teaching and learning writing. Teaching writing: Effective approaches for the middle years, 2020. P. 15–34.

61. Glass K. T., Marzano R. J. The New Art and Science of Teaching Writing : (research – Based Instructional Strategies for Teaching and Assessing Writing Skills). / K. T. Glass. United States :Solution Tree , 2018. 215 p.

62. Graham S. Changing how writing is taught. Review of research in education / Pigott T., Ryan, A., Tocci C., 2019. p. 277–303.

63. Harmer J. How to Teach Writing. / J. Harmer. Harlow: Longman, 2007. 15 p.

64. Kamensky A. I. Interpretations of Teaching English as a Foreign Language : [manual] / Alexander I. Kamensky. Evpatoria : CGU, 2011. 213 p.

65. Maxom M. Teaching English as a Foreign Language. Chichester: John Wiley & Sons, 2009. 376 p
66. Monette M. Home School High School / M. Monette // Home and Family: Special Education, 2008. P. 55–58 p.
67. Nasir L., Naqvi S., Bhamani S. Enhancing students' creative writing skills: an action research project. Acta Didactica Napocensia, 2013. P. 27-32.
68. Nikolov M. Early Learning of Modern Foreign Languages: Processes and Outcomes / Marianne Nikolov. Multilingual Matters, 2009. –240 p.
69. Richards J. C. Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics / Richards J. C., Schmidt R., Kendricks H., Kim Y. – Harlow : Pearson Education Ltd, 2002. 608 p
70. Spalding R.B., Spalding W.T. The Writing Road to Reading.- New-York: Quill, 2011. 210 p

ДОДАТОК А

The role of computers in modern life

Nowadays, we cannot imagine our life without computers and the fact is that they have become so important that nothing can replace them. They seem to be everywhere today. Since 1948 when the first real computer has been invented our life has changed so much that we can call it real digital revolution.

First computers differed from today's ones. They were so huge that they occupied whole rooms or buildings being relatively slow. They were not faster than modern simple watches or calculators. Nowadays they are also used by scientist and they may also be as huge as the old ones but they are millions times faster. They can perform many complex operations simultaneously and scientist practically can't do without them. Thanks to them people has access to enormous amount of information. Gathering data has never been more simple than now. They are not only used in laboratories but also in factories to control production. Sometimes it is computers who manufacture other computers.

ДОДАТОК Б

Uses of computers in everyday life

A computer is an electronic device, which executes software programs. It is made up of two parts - hardware and software. The computer processes input through input devices like mouse and keyboard. The computer displays output through output devices like a monitor and printer. The size of a computer varies considerably from small personal computers to gigantic supercomputers which require an entire building to host them. The speed also has a very large range. Computers have become indispensable in today's world. Let us take a look at some of their uses.

Word Processing - Word Processing software automatically corrects spelling and grammar mistakes. If the content of a document repeats, you don't have to type it each time. You can use the copy and paste features. You can print documents and make several copies. It is easier to read a word-processed document than a handwritten one. You can add images to your document.

Internet - It is a network of almost all the computers in the world. You can browse through much more information than you could do in a library. That is because computers can store enormous amounts of information. You also have very fast and convenient access to information. Through E-Mail, you can communicate with a person sitting thousands of miles away in a few seconds. Chat software enables one to chat with another on a real-time basis. Video conferencing tools are becoming readily available to the common man.

Digital video or audio composition - Audio or video composition and editing have been made much easier by computers. It no longer costs thousands of dollars of equipment to compose music or make a film. Graphics engineers can use computers to generate short or full-length films or even to create 3D models. Anybody owning a computer can now enter the field of media production. Special effects in science-fiction and action movies are created using computers.

Desktop publishing - With desktop publishing, you can create page layouts for entire books on your personal computer.

Medicine - You can diagnose diseases. You can learn the cures. Software is used in magnetic resonance imaging to examine the internal organs of the human body. Software is used for performing surgery. Computers are used to store patient data.

Mathematical Calculations - Thanks to computers, which have computing speeds of over a million calculations per second we can perform the biggest of mathematical calculations.

Banks - All financial transactions are done by computer software. They provide security, speed and convenience.

Travel - One can book air tickets or railway tickets and make hotel reservations online.

Telecommunications - Software is widely used here. Also, all mobile phones have software embedded in them.

Defense - There is software embedded in almost every weapon. Software is used for controlling the flight and targeting in ballistic missiles. Software is used to control access to atomic bombs.

E-Learning - Instead of a book it is easier to learn from an E-learning software.

Gambling - You can gamble online instead of going to a casino.

Examinations - You can give online exams and get instant results. You can check your examination results online.

Business - Shops and supermarkets use software, which calculate the bills. Taxes can be calculated and paid online. Accounting is done using computers. One can predict future trends of business using artificial intelligence software. Software is used in major stock markets. One can do trading online. There are fully automated factories running on software.

Certificates - Different types of certificates can be generated. It is very easy to create and change layouts.

ATM machines - The computer software authenticates the user and dispenses cash.

Marriage - There are matrimonial sites through which one can search for a suitable groom or bride.

News - There are many websites through which you can read the latest or old news.

Classmates - There are many alumni websites through which you can regain contact with your classmates.

Robotics - Robots are controlled by software.

Electronic gadgets run with the help of computers. There are various software which are used to increase the efficiency of these devices. Timers, self-controlled switches - these ensure that the machines ask for minimum human effort.

Planning and Scheduling - Software can be used to store contact information, generating plans, scheduling appointments and deadlines.

Plagiarism - Software can examine content for plagiarism.

Greeting Cards - You can send and receive greetings pertaining to different occasions.

Sports - Software is used for making umpiring decisions. There is simulation software using which a sportsperson can practice his skills. Computers are also to identify flaws in technique.

Airplanes - Pilots train on software, which simulates flying.

Weather analysis - Supercomputers are used to analyze and predict weather.

Computers have leapfrogged the human society into another league. It is used in every aspect of human life. They will spearhead the human quest of eradicating social problems like illiteracy and poverty. It is difficult to imagine a world bereft of computers. This revolutionary technology is indeed a boon to the human race.

ДОДАТОК В

Scientific and Technological Progress

It's difficult to overestimate the role of science and technology in our life. They accelerate the development of civilization and help us in our co-operation with nature. Scientists investigate the laws of the universe, discover the secrets of nature, and apply their knowledge in practice improving the life of people.

Let's compare our life nowadays with the life of people at the beginning of the 20th century. It has changed beyond recognition. Our ancestors hadn't the slightest idea of the trivial things created by the scientific progress that we use in our every day life. I mean refrigerators, TV sets, computers, microwave ovens, radio telephones, what not. They would seem miracle to them that made our life easy, comfortable and pleasant. On the other hand, the great inventions of the beginning of the 20th century, I mean radio, airplanes, combustion and jet engines have become usual things and we can't imagine our life without them.

A century is a long period for scientific and technological progress, as it's rather rapid. Millions of investigations, the endless number of outstanding discoveries have been made. Our century has had several names that were connected with a certain era in science and technology. At first it was called the atomic age due to the discovery of the splitting of the atom. Then it became the age of the conquest of space when for the first time in the history of mankind a man overcame the gravity and entered the Universe. And now we live in the information era when the computer network embraces the globe and connects not only the countries and space stations but a lot of people all over the world. All these things prove the power and the greatest progressive role of science in our life.

But every medal has its reverse. And the rapid scientific progress has aroused a number of problems that are a matter of our great concern. These are ecological problems, the safety of nuclear power stations, the nuclear war threat, and the responsibility of a scientist.

But still we are grateful to the outstanding men of the past and the present who have courage and patience to disclose the secrets of the Universe.

Exercises

1. Give the English equivalents for:

Прискорювати розвиток цивілізації, досліджувати закони всесвіту, змінюватися до не пізнання, здаватися дивом, століття завоювання космосу, вперше в історії людства, виходити у всесвіт, будити велику кількість проблем, причина інтересу, мати хоробрість і терпіння, виявити секрети.

2. Answer the questions:

1. What accelerates the development of civilization and helps us in our cooperation with nature?

2. How did our life change from the beginning of the 20th century?

3. What names has our century?

4. What outstanding discoveries in our century do you know?

5. What problems has the rapid scientific progress?

3. Випишіть з тексту речення, що розкривають його зміст.

4. Складіть резюме прочитаного тексту.

5. Дайте назву абзацам тексту

ДОДАТОК Г

Характеристика рівнів сформованості англomовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-го класу у процесі роботи з текстом

Рівні сформованості комунікативної компетентності	Характеристика рівнів сформованості комунікативної компетентності молодших школярів у процесі роботи з текстом
1	2
Високий	<p>Рівень характеризується вміннями школярів активно спілкуватися, слухати й розуміти мовлення, будувати спілкування з урахуванням ситуації, учні легко входять у контакт із однолітками й педагогом, демонструють високий рівень мотивації до спілкування, вміють чітко й послідовно висловлювати свої думки, користуватися формами мовленнєвого етикету. Учень/учениця швидко і правильно виконує завдання за текстом. Висловлює власне ставлення до змісту твору, добираючи відповідні аргументи щодо певної позиції. Самостійно орієнтується в колі дитячого читання. Знаходить в текстах порівняння, придумує порівняння; складає міні-твори: казки, лічилки, загадки, римовані рядки; придумує продовження прочитаних творів. Свідомо користується структурними елементами дитячої книжки у навчальній діяльності. Орієнтується в структурі і змісті різних типів дитячих видань; самостійно користується різними видами бібліотечно- бібліографічної допомоги під час вибору книжок; виявляє вміння правильно формулювати свої читацькі запити; застосовує набуті знання та вміння у</p>

	практичній діяльності під час вивчення шкільних предметів.
Достатній	<p>Учні активно беруть участь у діалогічному та монологічному мовленні, проявляють інтерес до спілкування з однокласниками, логічно будують думки, але є поодинокі мовленнєві помилки. Школярі, загалом самостійно виконуючи завдання за текстом, висловлюють власне ставлення до подій, вчинків персонажів, користуючись елементарною оцінювальною лексикою, спираючись на текстовий матеріал; знаходять у тексті відповіді на запитання щодо відтворення фактичного змісту твору; визначають тему твору з незначною допомогою вчителя; в цілому самостійно складають план до тексту. Переважно самостійно практично розрізняють твори за жанровими ознаками; виявляють уміння орієнтуватися у дитячій книжці з опорою на її структурні елементи, іноді припускається неточностей під час пояснення їх призначення, не завжди застосовують набуті знання у практичній діяльності. Потребують удосконалення вміння знаходити навчально-пізнавальну інформацію у виданнях довідкового характеру.</p>
Середній	<p>Учні активно беруть участь у діалогічному та монологічному мовленні, проявляють інтерес до спілкування з однокласниками, логічно будують думки, але є поодинокі мовленнєві помилки. Школярі, загалом самостійно виконуючи завдання за текстом, висловлюють власне ставлення до подій, вчинків персонажів, користуючись елементарною оцінювальною лексикою, спираючись на текстовий матеріал; знаходять у тексті</p>

	<p>відповіді на запитання щодо відтворення фактичного змісту твору; визначають тему твору з незначною допомогою вчителя.</p>
Початковий	<p>Учні неактивні в спілкуванні з однолітками й педагогом, неуважні, рідко користуються формами мовленнєвого етикету, не вміють послідовно викладати свої думки. Школярі зосереджує свою увагу на окремих епізодах, зазвичай емоційно забарвлених; частково розуміють значення окремих слів, словосполучень, речень у тексті; виконують окремі завдання за змістом твору лише зі значною допомогою вчителя.</p>